

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет фінансів**

**Кафедра корпоративних фінансів і контролінгу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА** «Корпоративні фінанси»

**Галузь знань**

07 «Управління та адміністрування»

**Спеціальність**

072 «Фінанси, банківська справа та  
страхування»

Форма здобуття освіти: очна (денна)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА**

на тему «Банківське кредитування підприємств»

здобувача Гайчені Ірини Юріївни

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор, заступник завідувача  
кафедри з навчально-методичної роботи Бабяк Наталія Дмитрівна

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією  
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу:  
доктор економічних наук, професор Терещенко Олег  
Олександрович

---

**Київ 2025**

## **ЗМІСТ**

|                                                                                                      |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ВСТУП .....</b>                                                                                   | <b>3</b>  |
| <b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....</b>               | <b>7</b>  |
| 1.1. Зміст банківського кредитування та його роль у фінансуванні підприємств ....                    | 7         |
| 1.2. Функції та завдання банківського кредитування підприємств .....                                 | 13        |
| 1.3. Методичні підходи до оцінки кредитного ризику позичальника та його платоспроможності .....      | 18        |
| <b>РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ У ФІНАНСУВАННІ ТОВ СП НІБУЛОН.....</b>                 | <b>24</b> |
| 2.1. Аналіз джерел фінансування підприємства .....                                                   | 24        |
| 2.2. Практика використання банківських кредитів у фінансовій діяльності підприємства.....            | 33        |
| 2.3. Оцінка кредитоспроможності підприємства.....                                                    | 42        |
| <b>РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ПРОЦЕСІВ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ .....</b>     | <b>52</b> |
| 3.1. Прогноз розвитку банківського кредитування підприємств.....                                     | 52        |
| 3.2. Оптимізація кредитної політики підприємства .....                                               | 59        |
| 3.3. Пропозиції щодо покращення взаємодії підприємств з банками для зниження кредитних ризиків ..... | 64        |
| <b>ВИСНОВКИ.....</b>                                                                                 | <b>72</b> |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>                                                               | <b>75</b> |
| <b>ДОДАТКИ .....</b>                                                                                 | <b>79</b> |

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Банківське кредитування підприємств є одним із найважливіших інструментів фінансування бізнесу, що забезпечує доступ до необхідного капіталу для підтримки оборотних коштів, розширення діяльності та реалізації інвестиційних проєктів. У сучасних умовах, коли економічна ситуація в Україні залишається нестабільною через воєнні дії, інфляційні процеси та зміни у фінансовій політиці, підприємства зіштовхуються з новими викликами щодо залучення капіталу. Банківські кредити стають важливим джерелом фінансування, проте доступ до них залежить від кредитоспроможності підприємств, їхньої фінансової стійкості та загального рівня ризиків у банківському секторі.

Значну роль у цьому процесі відіграє не лише діяльність окремих банків, а й загальні тенденції банківського кредитування, зокрема умови надання позик, рівень процентних ставок, структура кредитного портфеля підприємств та державне регулювання фінансового ринку. Важливим аспектом є оцінка кредитного ризику позичальника, адже платоспроможність підприємства визначає його можливості отримання та обслуговування кредитів.

Питання вдосконалення банківських механізмів кредитування та підвищення їхньої гнучкості у таких умовах є надзвичайно важливим. Це дозволяє не лише підтримувати стабільність фінансової системи, але й забезпечувати підприємствам необхідні ресурси для збереження та відновлення їхньої діяльності. Удосконалення підходів до оцінки кредитоспроможності підприємств та механізмів управління ризиками є головними завданнями банківської системи та корпоративного сектора.

Наразі існує значна кількість наукових праць, присвячених теоретичним та прикладним аспектам банківського кредитування підприємств. Так, зарубіжний досвід кредитування виробників у галузі сільського господарства та проблематика банківського кредитування в Україні висвітлені у роботах О. Барановського; вплив монетарної політики на кредитну діяльність банків, питання трансмісійного механізму досліджуються у працях О. Дзюблюка, організаційно-методичні засади

надання кредитних ресурсів та управління кредитним портфелем банків розкриті у працях А. Мороза. Вагомий внесок у дослідженні засад банківського кредитування належить С. Мочерному, І. Охрименко, Т. Єфименко, Б. Івасіву, а також зарубіжним науковцям – Ф. Мішкіну, С. Чекетті, Дж. Стігліцу.

Сучасні умови також висувають високі вимоги до адаптації банківських послуг до потреб підприємств різних галузей. Це стосується як великих корпорацій, так і малого й середнього підприємництва, яке є основою економіки України. Особливо актуальним стає питання розробки гнучких кредитних продуктів, які враховують специфіку діяльності підприємств, їхні можливості та потреби у фінансуванні. Інтеграція цифрових технологій у процеси кредитування, автоматизований аналіз платоспроможності та управління ризиками забезпечують більш ефективну взаємодію з клієнтами, скороченню витрат та підвищенню доступності фінансових ресурсів.

*Метою роботи* є дослідження теоретичних засад і практичних аспектів банківського кредитування підприємств, дослідження умов отримання та застосування кредитів із подальшою розробкою пропозицій щодо підвищення ефективності їх використання в системі корпоративного фінансування.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі *завдання*:

- розкрити зміст банківського кредитування, його принципи та роль у фінансуванні підприємств;
- узагальнити основні функції та ключові завдання банківського кредитування;
- систематизувати методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємств;
- оцінити структуру та динаміку джерел фінансування ТОВ СП «Нібулон» з метою визначення ролі банківського кредитування в забезпеченні його фінансової діяльності;
- проаналізувати обсяги, умови та вплив на фінансову стійкість ТОВ СП «Нібулон» банківських кредитів;

- здійснити комплексну оцінку кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» із використанням якісних і кількісних методів;
- дослідити динаміку банківського кредитування підприємств в Україні та побудувати прогноз за оптимістичним, реалістичним і песимістичним сценаріями з урахуванням макроекономічних ризиків та тенденцій;
- сформулювати шляхи оптимізації кредитної політики підприємств для покращення результативності застосування позикового капіталу.
- розробити рекомендації з удосконалення взаємодії між підприємствами та банківськими установами для ефективного управління кредитними ризиками;

*Об'єктом дослідження* є фінансова діяльність компанії «Нібулон» у контексті залучення банківських кредитів.

*Предметом дослідження* є процеси, механізми та інструменти банківського кредитування підприємств, а також оцінка кредитного ризику позичальника.

**Методи дослідження.** У процесі написання роботи використовувалися такі методи: аналіз і синтез — для вивчення наукових джерел та формулювання теоретичних висновків; статистичний метод — для аналізу даних про обсяги кредитування; порівняльний аналіз — для зіставлення динаміки та структури кредитів; графічний метод — для візуалізації тенденцій; метод економічного аналізу — для оцінки фінансових показників ТОВ СП «Нібулон».

*Теоретична значущість дослідження* полягає в упорядкуванні наукових підходів до банківського кредитування підприємств, а також в узагальненні чинників, що впливають на ефективність цього процесу. Практична значущість полягає у можливості впровадження розроблених підходів для підвищення ефективності кредитної політики банків щодо корпоративних клієнтів, а також для удосконалення фінансового управління підприємств, зокрема ТОВ СП «Нібулон».

*Інформаційну базу* роботи склали наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, нормативно-правові акти України, офіційна статистика Національного банку України, фінансова звітність ТОВ СП «Нібулон», матеріали

періодичних видань, аналітичні огляди банківського ринку, дані профільних вебресурсів.

**Апробація матеріалів кваліфікаційної бакалаврської роботи.**

Теоретичні положення, висновки, практичні розробки кваліфікаційної бакалаврської роботи були апробовані у форматі наукових тез в матеріалах II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні виклики та тенденції розвитку фінансової системи» (м. Київ, 20 травня 2025) [1].

**Структура роботи.** Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У *Розділі 1* досліджено зміст банківського кредитування як важливого інструменту фінансування підприємств; розкрито його роль, функції, принципи та класифікацію; окреслено завдання банківського кредитування в сучасних умовах економіки; проаналізовано підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників.

У *Розділі 2* зроблено аналіз фінансової діяльності ТОВ СП «Нібулон» із фокусом на джерелах фінансування; досліджено практику залучення та використання банківських кредитів на підприємстві; оцінено структуру активів, зобов'язань та динаміку основних фінансових показників; проведено оцінку кредитоспроможності компанії за допомогою кількісних і якісних методів.

У *Розділі 3* побудовано прогноз розвитку кредитування за трьома сценаріями — оптимістичним, реалістичним і песимістичним; запропоновано напрями оптимізації кредитної політики підприємств; обґрунтовано заходи для ефективного управління кредитними ризиками.

## **РОЗДІЛ 1**

# **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ**

### **1.1. Зміст банківського кредитування та його роль у фінансуванні підприємств**

Банківське кредитування є однією з ключових складових економічного розвитку, оскільки забезпечує підприємства фінансовими ресурсами для підтримки операційної діяльності, інвестування, розширення та інноваційного розвитку.

Кредит є однією з основних економічних категорій, що забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів у суспільстві. Він виступає інструментом мобілізації тимчасово вільних коштів та їх подальшого спрямування до тих суб'єктів господарювання, які потребують фінансової підтримки [2, с. 3]. У широкому розумінні, кредит — це форма економічних відносин між кредитором і позичальником, яка передбачає передачу грошових коштів або матеріальних ресурсів із зобов'язанням їх подальшого повернення [3, с.95; 4, с. 19].

Банківське кредитування, будучи однією з провідних функцій комерційних банків, виконує ключову роль у забезпеченні фізичних та юридичних осіб необхідними фінансовими ресурсами. Згідно з чинним Законом України «Про банки і банківську діяльність», банківське кредитування визначається як будь-яке зобов'язання банку надати визначену суму коштів, видати гарантію чи взяти на себе зобов'язання придбати право на стягнення боргу, а також як продовження строку погашення заборгованості в обмін на зобов'язання позичальника повернути отримані кошти разом із процентами та супутніми платежами [5]. Б. С. Івасів визначає банківське кредитування як форму економічних взаємовідносин між учасниками ринку, що виникають у процесі перерозподілу вартості на умовах

обов'язкового повернення, визначеного строку та оплати за користування наданими ресурсами [6]. В. Д. Лагутін розглядає кредитування як одну з форм обігу позикового капіталу, що відображає економічні взаємовідносини між кредитором і позичальником, які виникають у процесі надання, використання та подальшого повернення залучених коштів [7].

Таким чином, законодавство акцентує увагу на юридичних аспектах та зобов'язаннях сторін у процесі кредитування, тоді як науковці розглядають банківське кредитування як систему економічних відносин, що базуються на принципах кредитування з метою фінансування та розвитку економіки.

Основою банківського кредитування є кілька важливих принципів, які відображено на Рисунку 1.1:



Рисунок 1.1 – Принципи банківського кредитування

Джерело: розроблено автором за даними [8; 9]

Дотримання цих принципів виступає ключовою передумовою для успішного впровадження кредитної стратегії банку та зниження рівня кредитних ризиків.

Варто зазначити, що важливим етапом при ефективному управлінні кредитним портфелем банку та виборі оптимального виду кредиту для позичальника є розуміння класифікації банківських кредитів.

Таблиця 1.1 – Класифікація банківських кредитів

| Критерій класифікації    | Види банківських кредитів                                                                                                                                                                                      | Основні характеристики                                                                            |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|
| За строками надання      | Короткострокові (використовуються для покриття поточних витрат), середньострокові (призначені для модернізації виробництва), довгострокові (залучаються для великих інвестиційних проектів і капіталовкладень) | Визначають термін повернення позики та її переважне використання                                  |
| За способом забезпечення | Забезпечені (видаються під заставу активів, таких як нерухомість, обладнання, товарні запаси), незабезпечені (надаються на основі довіри та фінансової спроможності позичальника)                              | Рівень ризику кредиту: забезпечені кредити менш ризиковані для банку                              |
| За цільовим призначенням | Інвестиційні (для розвитку бізнесу), овердрафтові (короткострокове кредитування з можливістю перевищення залишку на рахунку), факторингові (фінансування дебіторської заборгованості)                          | Фінансування різних потреб підприємств, зокрема операційних витрат та розвитку                    |
| За характером погашення  | Разові (одноразова видача), револьверні (можливість повторного використання погашених сум), лізингові (оренда обладнання з правом викупу)                                                                      | Гнучкі умови погашення, що можуть включати автоматичне відновлення кредитної лінії                |
| За формою надання        | Грошові кредити, товарні кредити (постачання товарів із відстроченням платежу)                                                                                                                                 | Залежно від форми кредит може бути наданий як у грошовій формі, так і у вигляді товарів чи послуг |

*Джерело: розроблено автором за даними [10, с.74; 11, с.13]*

Табл. 1.1 дає змогу зробити висновок, що залежно від умов надання, забезпеченості та цільового призначення кредити поділяються на різні види, що дозволяє підприємствам обирати оптимальні варіанти фінансування відповідно до

їхніх потреб та ефективно використовувати фінансові ресурси для покриття поточних витрат, інвестування у виробничі потужності та модернізації бізнес-процесів.

Після розгляду дефініцій, принципів та класифікації банківського кредитування доцільно перейти до аналізу його ролі у фінансуванні підприємств, оскільки кредитні ресурси є одним із основних інструментів забезпечення стабільності та розвитку бізнесу.

По-перше, банківське кредитування є важливим фактором підтримки економічного зростання, оскільки фінансує стратегічно важливі галузі. Як це показано на рис. 1.2, велику частку чистих гривневих кредитів бізнесу займають такі провідні галузі: промисловість, харчова промисловість, сільське господарство та торгівля.

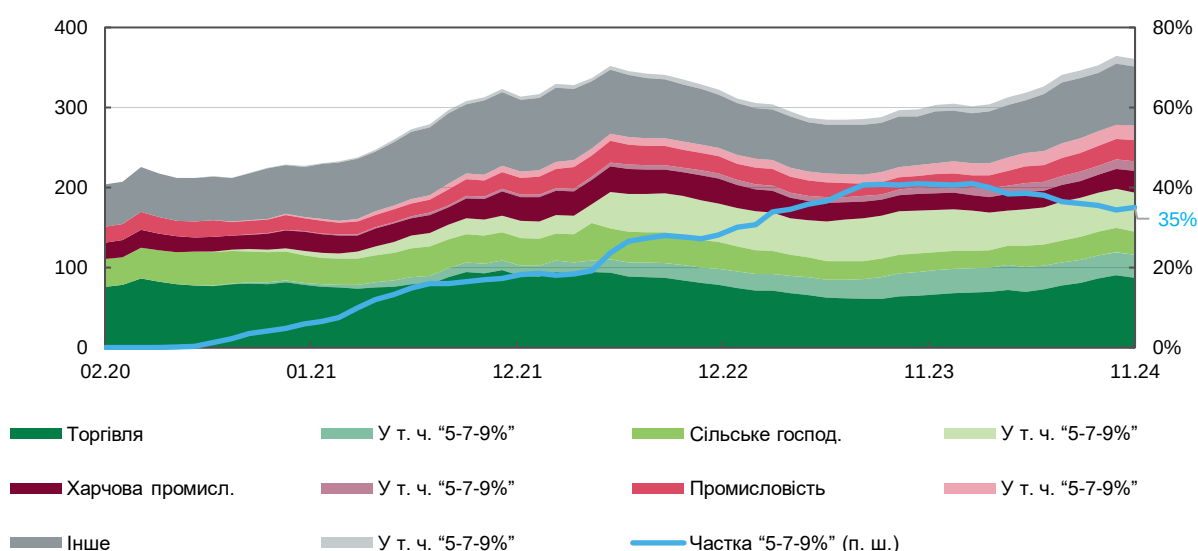


Рисунок 1.2 – Чисті гривневі кредити бізнесу за 2020-2024 рр., млрд грн

Джерело: [11]

По-друге, окремої уваги заслуговує підтримка малого й середнього бізнесу (МСБ) через банківське кредитування. МСБ є важливим сегментом економіки, проте часто стикається з труднощами в отриманні кредитних ресурсів через недостатню фінансову історію, нестабільні доходи або відсутність достатнього забезпечення. Для подолання цих бар'єрів банки пропонують спеціалізовані кредитні програми з пільговими умовами, державними гарантіями та доступом до

фінансових ресурсів на вигідних умовах. Завдяки таким програмам малий бізнес отримує можливість розширювати свою діяльність, впроваджувати нові продукти та створювати додаткові робочі місця, що сприяє загальному економічному зростанню.

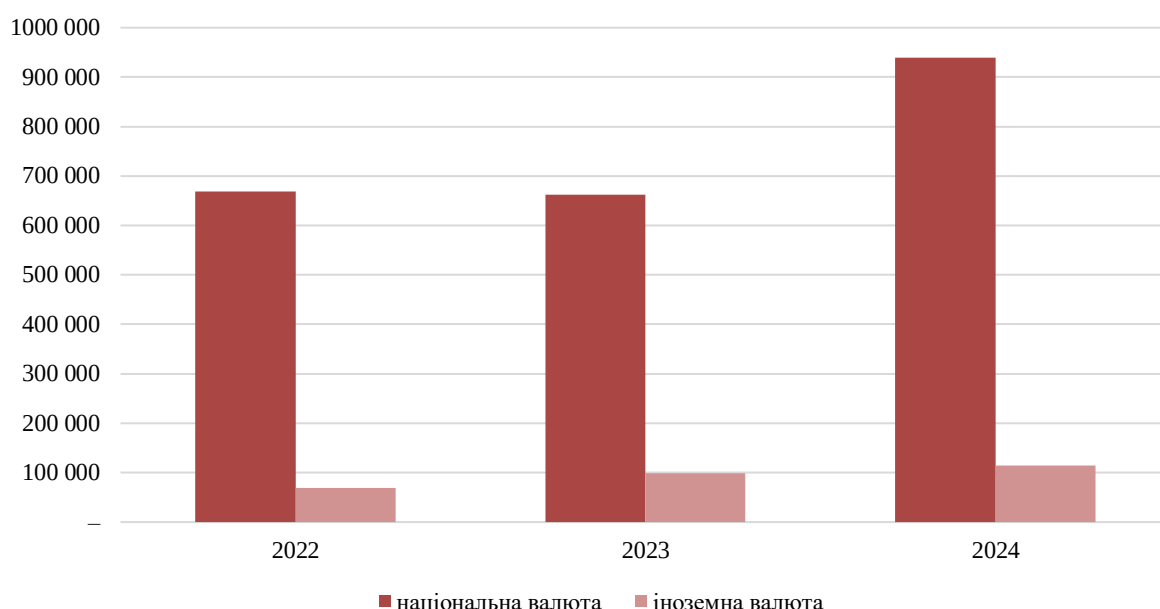


Рисунок 1.3 – Обсяги нових кредитів, надані суб'єктам малого та середнього підприємництва за 2022-2024рр., млн грн

*Джерело: розроблено автором на основі [12]*

Рис. 1.3 відображає динаміку загального обсягу кредитів, наданих у національній та іноземній валюті протягом останніх трьох років. 2023 рік характеризувався стабілізацією після попереднього року: зниження в гривневому сегменті компенсувалося зростанням валютного кредитування. У 2024 році відслідковується значне зростання кредитної активності, особливо в національній валюті. Згідно з інформацією, оприлюдненою головою Національного банку України Андрієм Пишним у соціальній мережі Facebook за підсумками Огляду банківського сектору за IV квартал 2024 року та рік загалом, банківське кредитування демонструвало високі темпи зростання. Зокрема, за рік обсяг кредитів, наданих бізнесу, зріс на 20,6%. Особливо динамічно розвивалося кредитування малого та середнього бізнесу (МСБ), де чисті гривневі кредити

зросли на 22,1%, а їх частка у загальному гривневому портфелі кредитів бізнесу досягла 60,2%.

По-третє, банківські кредити є важливим джерелом фінансування капіталовкладень у розвиток підприємств. Інвестиційне кредитування сприяє модернізації виробничих потужностей, адаптації прогресивних технологічних підходів і розширенню ринків збуту. Завдяки довгостроковим кредитам компанії можуть будувати нові підприємства, придбавати сучасне обладнання та покращувати якість своїх товарів і послуг, що у перспективі підвищує їхню конкурентоспроможність. Однак отримання таких позик потребує ретельного фінансового аналізу, оскільки банки оцінюють кредитоспроможність позичальника, ефективність бізнес-моделі та можливі ризики [11, с. 21].

Ще одним важливим напрямом банківського кредитування є підтримка зовнішньоекономічної діяльності підприємств, зокрема фінансування експорту та міжнародної торгівлі. У період воєнного стану українські експортери відчують особливий дефіцит фінансових ресурсів і, відповідно, мають підвищену потребу в кредитній підтримці. Разом із тим, для банків кредитування у воєнних умовах супроводжується високими ризиками неповернення коштів. З метою мінімізації таких ризиків держава застосовує механізм підтримки через Експортно-кредитне агентство України (ЕКА), яке забезпечує гарантування повернення кредитів, що надаються на виконання зовнішньоекономічних контрактів. Це, у свою чергу, підвищує доступність банківського фінансування для суб'єктів експортної діяльності, стимулюючи розвиток зовнішньоекономічного потенціалу країни. Одним із прикладів партнерства ЕКА є АТ «Ощадбанк», який здійснює фінансування підприємств-експортерів у розмірі до 85% від суми зовнішньоекономічного контракту, що охоплює як постачання продукції українського походження, так і її виробництво з подальшим експортом.

Сучасний розвиток банківського сектору також демонструє активне впровадження цифрових технологій у процес кредитування, що спрощує доступ підприємств до фінансових ресурсів. Використання автоматизованих систем аналізу кредитоспроможності, штучного інтелекту та онлайн-платформ дозволяє

банкам швидше ухвалювати рішення щодо видачі позик, а підприємствам – отримувати кредити без необхідності складного бюрократичного процесу. Онлайн-кредитування дозволяє компаніям подавати заявки через мобільні додатки та отримувати фінансування впродовж кількох годин. Це особливо актуально для малого бізнесу, який потребує оперативного залучення коштів для реалізації своїх проєктів.

Отже, банківське кредитування є невід’ємною складовою фінансової системи, яка забезпечує підприємства необхідними ресурсами для їхньої діяльності та розвитку. Його ефективність визначається надійністю кредитних операцій, прозорістю регулювання та стабільністю банківської системи. В умовах сучасної економіки важливим є баланс між доступністю кредитних ресурсів та мінімізацією ризиків для банків. Подальше вдосконалення банківського кредитування, зокрема через цифровізацію фінансових послуг і зниження кредитних ставок, сприятиме сталому економічному зростанню та розвитку підприємництва.

## **1.2. Функції та завдання банківського кредитування підприємств**

Банківське кредитування підприємств є важливим механізмом, що забезпечує їх фінансову стабільність, розвиток і конкурентоспроможність. У сучасних ринкових умовах доступ до банківських кредитів дозволяє підприємствам здійснювати як поточні операції, так і довгострокові інвестиційні проєкти. Варто зазначити, що банки відіграють роль не лише фінансових посередників, а й регуляторів економічних процесів, спрямовуючи кредитні ресурси в найбільш перспективні та економічно обґрунтовані проєкти.

Для повного розуміння механізмів та значення банківського кредитування доцільно розглянути не лише його функції, а й функції кредиту як ширшої економічної категорії. Кредит, як економічне явище, виконує низку

фундаментальних функцій — перерозподільчу, контрольну, стимулюючу — які становлять теоретичну основу для функціонування будь-яких форм кредитування, зокрема банківського (рис 1.4).



Рисунок 1.4 – Функції кредиту

*Джерело: розроблено автором на основі [11, с. 18]*

Банківське кредитування є однією з найбільш поширених і впливових форм кредиту і виконує низку важливих функцій, що сприяють забезпеченню фінансової стабільності, розвитку та ефективності господарської діяльності. Варто виділити такі: фінансування операційної діяльності, підтримка інвестиційних проєктів, підвищення конкурентоспроможності, забезпечення фінансової стійкості підприємств, а також стимулювання економічного зростання на макрорівні [11, с. 18].

Фінансування операційної діяльності підприємств займає центральне місце серед основних функцій банківського кредитування. Для успішного функціонування будь-якого бізнесу необхідно мати достатній обсяг обігових коштів, які використовуються для закупівлі сировини, виплати заробітної плати, покриття витрат на логістику, оренду та комунальні послуги. Проте часто підприємства зіштовхуються з дефіцитом власних фінансових ресурсів, що може призвести до затримок у виконанні фінансових зобов'язань. Короткострокові

банківські кредити, такі як овердрафтове кредитування або кредитні лінії, дозволяють компаніям зберігати ліквідність і забезпечувати безперервність господарських процесів. Таке фінансування є особливо важливим для підприємств, що працюють у секторах з високим рівнем сезонності або залежать від термінових розрахунків із контрагентами [11, с. 13].

Сучасний бізнес потребує постійного оновлення матеріально-технічної бази, модернізації виробничого обладнання, упровадження новітніх технологій та розширення виробничих потужностей, в таких випадках застосовується інвестиційна підтримка підприємств. Реалізація таких проєктів потребує значних фінансових ресурсів, які не всі підприємства можуть залучити самотійно. У такому випадку банківські кредити стають інструментом, що дає змогу компаніям розвивати свою діяльність без значного миттєвого залучення власних коштів.

Довгострокові кредити, що використовуються для капітальних інвестицій, сприяють зростанню продуктивності, підвищенню конкурентоспроможності та освоєнню нових сегментів ринку. Водночас такі кредити потребують ретельного аналізу фінансового стану позичальника, розробки бізнес-плану та оцінки можливих ризиків, оскільки вони мають довгостроковий характер і пов'язані з підвищеним рівнем відповідальності як для банку, так і для підприємства [13].

Ще банківське кредитування виконує функцію підвищення конкурентоспроможності підприємств. Доступ до фінансових ресурсів дозволяє бізнесу оперативно підлаштовувати управління відповідно до ринкових змін, адаптувати виробництво під актуальні потреби споживачів та запроваджувати нові продукти чи послуги. Використання банківських кредитів для підвищення ефективності бізнес-процесів сприяє удосконаленню якості товарів, зниженню витрат та розширенню асортименту товарів.

Залучення кредитних ресурсів також сприяє виходу підприємств на нові зовнішні ринки, активізації експортної діяльності та зміцненню позицій у відповідних галузях. Особливо важливу роль банківське кредитування відіграє у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності, адже для ведення міжнародної

торгівлі підприємствам необхідні спеціалізовані фінансові інструменти, такі як акредитиви, експортно-імпортні кредити та банківські гарантії [9, с. 148].

Серед важливих функцій банківського кредитування потрібно також відмітити забезпечення фінансової стійкості підприємств. У сучасних умовах бізнес-діяльність супроводжується численними ризиками, такими як економічні кризи, зміни у законодавчому регулюванні, затримки платежів від контрагентів, сезонні коливання попиту або непередбачені витрати. У таких випадках підприємства можуть зіткнутися з проблемами ліквідності, що створює загрозу їхньому стабільному функціонуванню. Залучення банківських кредитів дає змогу компаніям уникнути дефіциту обігових коштів та підтримувати фінансовий баланс.

Особливо важливою ця функція є в умовах кризових явищ, коли доступ до додаткового фінансування допомагає підприємствам уникати банкрутства та зберігати робочі місця. Прикладом такого впливу є державні програми підтримки бізнесу, що впроваджувалися у період пандемії COVID-19 та в умовах військової агресії, коли підприємства отримували доступ до пільгових кредитів для подолання негативних наслідків кризи. Варто зазначити, що у цьому процесі держава поступово розширює свою участь, беручи на себе зобов'язання з відшкодування відсоткових ставок за кредитами для підприємців [14, с. 12].

Окрім безпосередньої підтримки бізнесу, банківське кредитування відіграє важливу роль у стимулюванні економічного зростання. Доступність кредитних ресурсів сприяє розширенню підприємницької діяльності, забезпеченню зайнятості населення, нарощуванню обсягів виробництва та зростанню податкових надходжень до бюджету.

Функції банківського кредитування мають суттєве значення для підтримки підприємницької діяльності, стабільності економіки та загального економічного розвитку країни. Вони охоплюють як фінансування поточної діяльності, так і сприяння довгостроковому інвестуванню та зростанню конкурентоспроможності бізнесу. Розглянемо функції банківського кредитування детальніше у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Функції банківського кредитування

| № | Функція                             | Характеристика                                                                                                                       |
|---|-------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Фінансування операційної діяльності | Забезпечення підприємств необхідними обіговими коштами для виплати заробітної плати, закупівлі сировини та покриття поточних витрат. |
| 2 | Підтримка інвестиційних проєктів    | Надання довгострокових кредитів для модернізації виробництва, застосування інноваційних підходів і розширення присутності на ринку.  |
| 3 | Підвищення конкурентоспроможності   | Формування сприятливого середовища для розвитку бізнесу, адаптації до змін ринку та розширення асортименту продукції чи послуг.      |
| 4 | Забезпечення фінансової стійкості   | Допомога підприємствам у підтримці ліквідності, зниженні ризиків банкрутства та фінансовій стабільності.                             |
| 5 | Стимулювання економічного зростання | Забезпечення ширшого доступу до робочих місць, збільшення податкових надходжень та розвиток стратегічно значущих галузей.            |

*Джерело: розроблено автором на основі [11, с. 18]*

Банківське кредитування є ключовим чинником економічного зростання, сприяючи фінансовій стабільності підприємств, підвищенню їхньої конкурентоспроможності та інноваційному розвитку. Завдяки різноманітним механізмам кредитування компанії можуть ефективно управляти своїми фінансовими потоками, розширювати діяльність та адаптуватися до викликів ринку. Проте ефективність банківського кредитування залежить від макроекономічних умов, доступності кредитних ресурсів та відповідного регулювання фінансового сектору.

Фінансова підтримка бізнесу через банківське кредитування сприяє активному розвитку галузей, що є критично важливими для економіки країни, зокрема промисловості, сільського господарства, інноваційних технологій та інфраструктури. В умовах глобалізації та інтеграції у світовий ринок ефективне кредитування підприємств є одним із основних факторів конкурентоспроможності національної економіки.

Основними завданнями банківського кредитування є створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, забезпечення ефективного використання

фінансових ресурсів та мінімізація кредитних ризиків. Серед основних завдань слід виокремити [13, с. 5]:

1. Забезпечення доступності кредитних ресурсів для підприємств різних галузей економіки.
2. Оптимізація умов кредитування з урахуванням макроекономічної ситуації та потреб бізнесу.
3. Контроль за цільовим використанням кредитних коштів для підвищення ефективності інвестування.
4. Розвиток інноваційних фінансових інструментів, що полегшують доступ підприємств до кредитування.
5. Мінімізація кредитних ризиків через удосконалення механізмів оцінки платоспроможності позичальників.

Отже, банківське кредитування виконує важливі функції у фінансуванні підприємств, забезпечуючи їх фінансовою стабільністю, підтримуючи конкурентоспроможність та стимулюючи економічне зростання. Разом з тим, висока вартість кредитів та жорсткі вимоги банків до позичальників можуть обмежувати доступ підприємств до фінансових ресурсів. У цьому контексті необхідно вдосконалювати механізми кредитної підтримки бізнесу, розширювати програми державного фінансування та розвивати новітні фінансові інструменти, що сприятимуть сталому розвитку економіки.

### **1.3. Методичні підходи до оцінки кредитного ризику позичальника та його платоспроможності**

Оцінка кредитного ризику позичальника є одним із найважливіших аспектів банківської діяльності, оскільки вона безпосередньо впливає на якість кредитного портфеля та фінансову стійкість банківської установи. Відсутність ефективних методів оцінки платоспроможності клієнтів може зумовити зростання

частки проблемних кредитів, зниження прибутковості банків та, у крайніх випадках, до їх банкрутства. Враховуючи зростаючі економічні ризики та нестабільність бізнес-середовища, фінансові установи та банки постійно вдосконалюють підходи до аналізу кредитоспроможності позичальників, використовуючи як традиційні методи, так і сучасні цифрові технології [15].

Кредитний ризик – це ризик, пов’язаний із потенційною неспроможністю позичальника погасити борг у повному обсязі й у визначені строки. Цей ризик виникає через можливі фінансові труднощі у позичальника, зміни в економічному середовищі, нестабільність ринкових умов або внутрішні проблеми в діяльності компанії. Враховуючи, що банківська система відіграє важливу роль у перерозподілі фінансових ресурсів, ефективне управління кредитними ризиками має вирішальне значення для збереження стійкості національної фінансової системи [16, с. 338].

Під оцінкою кредитоспроможності позичальника розуміють аналіз його фінансового стану, платіжної дисципліни та здатності генерувати доходи, достатні для обслуговування боргу. Важливо, що оцінка кредитоспроможності повинна враховувати не лише поточний фінансовий стан підприємства, але водночас й можливі ризики його погіршення у майбутньому.

Методика оцінки кредитоспроможності позичальника може базуватися на різних підходах. Залежно від глибини аналізу та методів збору інформації підходи до оцінки кредитного ризику можна поділити на класифікаційні (статистичні) моделі та моделі комплексного аналізу (рис 1.5).

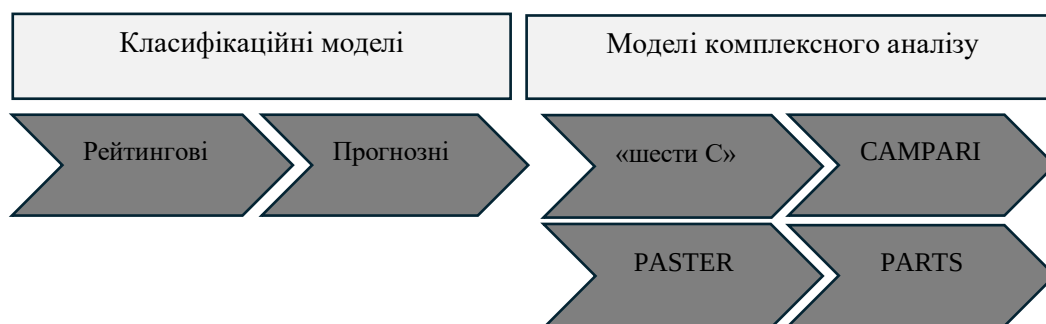


Рисунок 1.5 – Класифікація методів оцінки кредитного ризику

*Джерело: розроблено автором на основі [17, с. 402; 18, с. 274-275]*

Рейтингові моделі передбачають оцінку позичальників за допомогою бальної системи, де кожен показник фінансового стану отримує відповідний бал. У результаті формується загальний рейтинг позичальника, що дає змогу швидко класифікувати його за рівнем кредитного ризику. Такі моделі широко використовуються міжнародними рейтинговими агентствами (Moody's, S&P, Fitch Ratings) і надають змогу прогнозувати рівень платіжної дисципліни клієнтів. Варто зазначити, що рейтингові моделі вирізняються простотою застосування, дають змогу обґрунтовано визначити оптимальні значення показників і здійснити ранжування позичальників за рівнем надійності.

Прогнозні моделі базуються на статистичних методах і дають змогу передбачити ймовірність дефолту позичальника. Вони включають аналіз фінансових коефіцієнтів, що відображають ліквідність, рентабельність та рівень заборгованості підприємства. Такі моделі є ефективними для великих корпоративних позичальників, оскільки вони дозволяють оцінювати динаміку їх фінансового стану у довгостроковій перспективі.

Окрім аналітичного підходу, у банківській практиці широко застосовуються методи, що ґрунтуються на багатофакторній оцінці позичальника, яка включає не лише фінансові, але й якісні характеристики, такі як ділова репутація, досвід керівництва, ринкова позиція та наявність забезпечення. Такий підхід дозволяє банкам отримати цілісне уявлення про потенційного клієнта, враховуючи особливості підприємства.

Як показано в додатку А, у світовій практиці кредитного аналізу застосовуються різні моделі оцінки кредитоспроможності позичальників. Серед найпоширеніших – 6C (США), CAMPARI (європейські банки), PASTER (Велика Британія) та PARTS (Італія). Ці моделі охоплюють такі ключові критерії, як характер позичальника, здатність погашати борг, мета кредитування, забезпечення, сума кредиту, строки, витрати та відповідність правовим нормам [17, с. 402; 19, с.824]. Застосування цих моделей дозволяє підвищити якість кредитного рішення, знизити ризики дефолту та краще адаптувати кредитну політику до умов конкретного ринку.

Для оцінки ймовірності банкрутства підприємств у фінансово-економічному аналізі (переважно зарубіжних країн) використовується низка математичних і статистичних моделей. Вони дозволяють за допомогою системи коефіцієнтів та інтегральних індикаторів виявити потенційні ризики втрати платоспроможності. Найпоширенішими серед них є модель Альтмана (Altman Z-score), Р. Ліса, Таффлера і Тішоу, Спрінгейта, Терещенка, Матвійчука.

Не менш важливим є метод експертних оцінок, який передбачає аналіз фінансового стану позичальника на основі професійних суджень банківських аналітиків. Цей підхід дозволяє враховувати індивідуальні особливості бізнесу, які можуть бути проігноровані формальними моделями.

У банківській системі України також активно використовуються різноманітні методики для визначення рівня кредитоспроможності позичальника (рис 1.6).

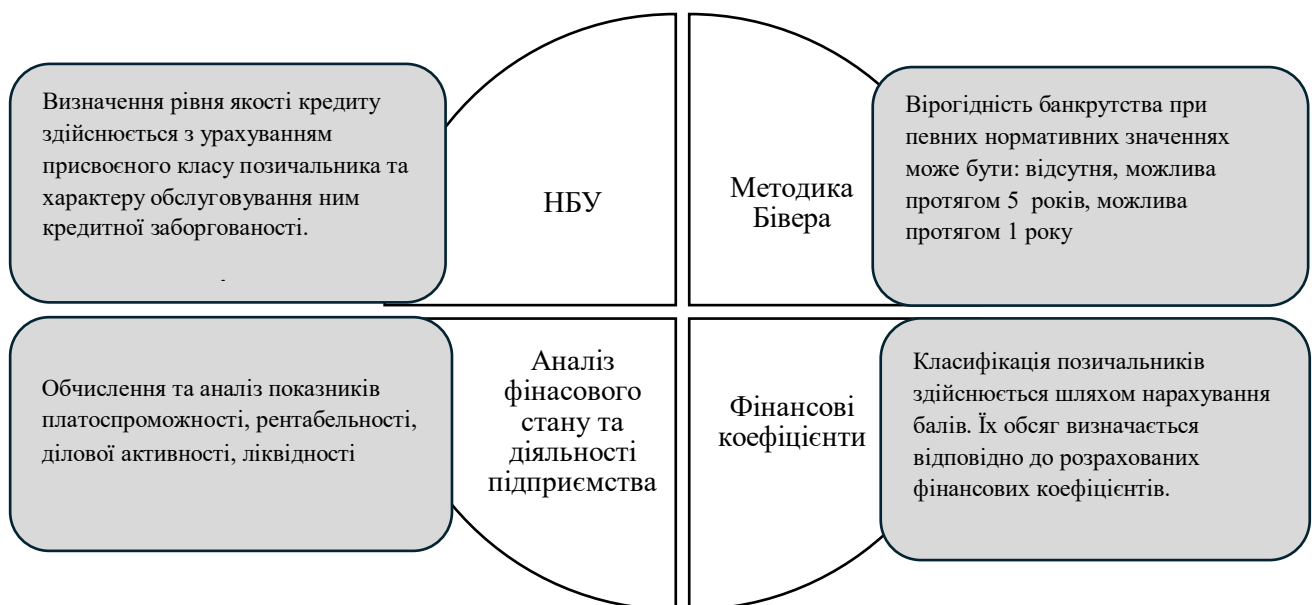


Рисунок 1.6 – Основні підходи до оцінювання кредитоспроможності

*Джерело: розроблено автором на основі [20]*

Широке використання отримують також моделі машинного навчання та штучного інтелекту, які дозволяють обробляти великі масиви даних та ідентифікувати приховані закономірності у поведінці позичальників.

Застосування подібних технологічних рішень сприяє більш точному прогнозуванню кредитних ризиків і підвищенню ефективності управління банківським кредитним портфелем.

З урахуванням національного та міжнародного досвіду у сфері кредитних відносин, доцільним є формування уніфікованої нормативної основи для оцінювання кредитоспроможності позичальників. Важливо також удосконалити методику цієї оцінки шляхом впровадження системи часткових показників і обчислення узагальненого (інтегрального) індексу. Такий підхід дозволить комплексно враховувати як кількісні, так і якісні чинники, що впливають на рівень кредитоспроможності суб'єкта.

#### *Висновки до Розділу 1:*

1. Банківське кредитування є ключовим джерелом фінансування для підприємств у ринковій економіці, оскільки забезпечує їх необхідними ресурсами для підтримки операційної діяльності, реалізації інвестиційних проєктів та стратегічного розвитку. Його суть полягає у формуванні кредитних відносин між банком і позичальником на основі принципів поверненості, строковості, платності, забезпеченості та цільового використання. Кредит як економічна категорія виконує важливу роль у перерозподілі фінансових ресурсів та стимулює економічне зростання. У сучасних умовах значення банківського кредитування зростає через потребу підприємств в адаптації до економічних викликів, цифровізації фінансових процесів та впровадженні інновацій.

2. Банківське кредитування виконує важливі функції, серед яких — фінансування поточної діяльності, підтримка інвестиційних проєктів, підвищення конкурентоспроможності підприємств, забезпечення фінансової стабільності та стимулювання загального розвитку економіки. Завдяки доступу до банківських кредитів підприємства мають змогу реалізовувати стратегічні цілі, модернізувати виробництво, впроваджувати інновації та розширювати ринки збуту. Основними завданнями кредитування є забезпечення доступності фінансових ресурсів, удосконалення умов кредитування, контроль за ефективним використанням

позикових коштів, а також мінімізація кредитних ризиків шляхом розвитку інструментів оцінки платоспроможності.

3. Існує широкий спектр методичних підходів до аналізу кредитоспроможності, зокрема рейтингові, прогнозні, експертні моделі, а також комплексні системи оцінки (6C, CAMPARI, PARTS тощо). У практиці українських банків дедалі більшого значення набуває застосування фінансових коефіцієнтів, інтегральних індексів, а також сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту та машинного навчання. Удосконалення методик оцінки дозволяє банкам мінімізувати ризики дефолтів, підвищити якість кредитного портфеля та підтримати ефективність фінансування підприємств.

## РОЗДІЛ 2

### АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ У ФІНАНСУВАННІ ТОВ СП НІБУЛОН

#### 2.1. Аналіз джерел фінансування підприємства

«Нібулон» – одне з провідних сільськогосподарських підприємств України, яке було засноване в Миколаєві 1991 року як спільна українсько-угорсько-англійська компанія з основною метою виробництва та збуту гібридного насіння кукурудзи і соняшнику іноземної селекції. З часом компанія значно розширила свою діяльність, поступово трансформуючись у потужного аграрного оператора з повним циклом логістичного забезпечення експорту сільськогосподарської продукції. У 1998 році підприємство стало першим в Україні агровиробником, який отримав кредит за підтримки Міжнародного банку реконструкції та розвитку в рамках програми «Проект розвитку експорту». Кошти у розмірі 5 млн. дол. США були спрямовані на закупівлю імпоротної сільськогосподарської техніки, що дало змогу суттєво модернізувати виробничу базу.

У 2003 році підприємство змінило організаційно-правову форму на ТОВ СП «НІБУЛОН», яке стало повним правонаступником ССП «НІБУЛОН». Засновниками товариства є Вадатурський О. О. та Вадатурський А. О., які володіють 80% і 20% статутного капіталу відповідно. Того ж року компанія ввела в експлуатацію портові потужності з прямої перевалки зерна, що стало першим кроком до формування сучасної логістичної інфраструктури. Зіткнувшись із проблемами у транспортній галузі, ТОВ СП «Нібулон» ініціювало відродження внутрішнього судноплавства як ефективної альтернативи залізничному транспорту. У результаті було створено потужну мережу річкових терміналів, елеваторів та власного флоту [21].

Сьогодні структура ТОВ СП «Нібулон» охоплює 43 підрозділи у 13 регіонах України. У власності компанії – 12 річкових перевантажувальних терміналів, 14 лінійних елеваторних комплексів, а також 3 споріднені юридичні особи: ТОВ «Колосівський елеватор», ТОВ «АК «Врадіївський» та ТОВ «Старобільський елеватор». ТОВ СП «Нібулон» також активно працює на міжнародному ринку через свої дочірні підприємства в Нідерландах та Швейцарії.

Управління ТОВ СП «НІБУЛОН» здійснюється відповідно до корпоративної структури, що включає Загальні збори учасників, Наглядову раду та Дирекцію. Вищим органом є Загальні збори, які визначають стратегічні напрями діяльності, затверджують плани та результати роботи. Наглядова рада контролює роботу виконавчого органу, захищаючи інтереси власників. Оперативне керівництво здійснює Дирекція на чолі з Генеральним директором. Внутрішній аудит підзвітний виключно власникам, а технічні та технологічні лабораторії підпорядковуються Дирекції. Така система забезпечує ефективне функціонування ТОВ СП «Нібулон» та підтримує високі стандарти діяльності в аграрному секторі.

Динаміка активів ТОВ СП «Нібулон» наведена в табл.2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка активів ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр., тис. грн

| Стаття                                   | Роки     |          |          | Приріст  |        |
|------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|--------|
|                                          | 2022     | 2023     | 2024     |          |        |
|                                          |          |          |          | тис. грн | %      |
| 1                                        | 2        | 3        | 4        | 5        | 6      |
| <b>I. Необоротні активи</b>              |          |          |          |          |        |
| Нематеріальні активи                     | 27327    | 30561    | 53537    | 26210    | 95,91  |
| Незавершені капітальні інвестиції        | 743185   | 294126   | 365547   | -377638  | -50,81 |
| Основні засоби                           | 19981423 | 17465626 | 18914145 | -1067278 | -5,34  |
| Довгострокові біологічні активи          | 54436    | 74852    | 23991    | -30445   | -55,93 |
| інші фінансові інвестиції                | 10596    | 10596    | 10696    | 100      | 0,94   |
| Довгострокова дебіторська заборгованість | 5661     | 3929     | 2571     | -3090    | -54,58 |
| Інші необоротні активи                   | 455414   | 621800   | 980329   | 524915   | 115,26 |
| Усього за розділом I                     | 21278042 | 18501490 | 20350816 | -927226  | -4,36  |
| <b>II. Оборотні активи</b>               |          |          |          |          |        |
| Запаси                                   | 4890053  | 4682881  | 4027829  | -862224  | -17,63 |
| Поточні біологічні активи                | 595871   | 307353   | 339357   | -256514  | -43,05 |

Продовження табл.2.1

| 1                                                                | 2        | 3        | 4        | 5        | 6       |
|------------------------------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|---------|
| Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги | 108188   | 101583   | 470367   | 362179   | 334,77  |
| Дебіторська заборгованість за розрахунками                       | 906239   | 570982   | 702346   | -203893  | -22,50  |
| з нарахованих доходів                                            | 5867     | 5867     | 5867     | 0        | 0,00    |
| Інша поточна дебіторська заборгованість                          | 13983    | 4377     | 38600    | 24617    | 176,05  |
| Гроші та їх еквіваленти                                          | 241727   | 1267646  | 498593   | 256866   | 106,26  |
| Витрати майбутніх періодів                                       | 422      | 1818     | 5677     | 5255     | 1245,26 |
| Інші оборотні активи                                             | 107217   | 204217   | 34857    | -72360   | -67,49  |
| Усього за розділом II                                            | 6863700  | 7140857  | 6117626  | -746074  | -10,87  |
| Баланс                                                           | 28141742 | 25642347 | 26468442 | -1673300 | -5,95   |

*Джерело: складено автором на основі [22]*

За даними табл.2.1 бачимо, що необоротні активи у 2024 році зменшилися порівняно з 2022 роком на 4,36%. Найбільший від'ємний приріст показали незавершені капітальні інвестиції – на 50,81, що свідчить про завершення частини будівельних і технічних проєктів та скорочення інвестиційної активності. Основні засоби зменшилися на понад 1 млрд грн, що свідчить про амортизацію, списання зношених активів та часткову реалізацію майна. Довгострокові біологічні активи скоротилися на 55,93%, що пов'язано зі зменшенням тваринницького напрямку діяльності ТОВ СП «Нібулон». Водночас нематеріальні активи зросли на 95,91%, що свідчить про інвестування в патенти, ліцензії, програмне забезпечення та інші нематеріальні ресурси. Інші статті, такі як фінансові інвестиції та довгострокова дебіторська заборгованість, змінювалися незначно.

Оборотні активи скоротилися на 10,87%. Найбільше зниження спостерігалось в статті запасів – на 17,63%, що пов'язано з оптимізацією обсягів зберігання та продажем товарних залишків у відповідь на нестабільну ринкову ситуацію. Також суттєво зменшився обсяг поточних біологічних активів – на 43,05%, що свідчить про скорочення аграрного виробництва та зміну сезонної структури посівів. Натомість дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги зросла вчетверо, що свідчить про нарощування продажів ТОВ СП «Нібулон» з відстрочкою платежу та труднощі із вчасним стягненням коштів.

Зросла також інша поточна дебіторська заборгованість – на 176,05%, що свідчить про збільшення короткострокових взаєморозрахунків з партнерами. Помітне зростання на понад 100% показали й грошові кошти та їх еквіваленти, що є наслідком залучення нових фінансових ресурсів та акумулювання грошових залишків для подальших інвестицій. Витрати майбутніх періодів зросли більш ніж у 12 разів, що свідчить про передплати на послуги, матеріали та інші витрати, перенесені на наступні періоди.

Загалом, упродовж 2022-2024 років обсяг активів ТОВ СП «Нібулон» зменшився на 5,95%, що свідчить про загальну тенденцію до скорочення ресурсної бази.

Структура активів ТОВ СП «Нібулон» наведена в табл.2.2.

Таблиця 2.2 – Структура активів ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр., %

| Стаття                                                           | Роки   |        |        | Відхилення,<br>п.п. |
|------------------------------------------------------------------|--------|--------|--------|---------------------|
|                                                                  | 2022   | 2023   | 2024   |                     |
| I. Необоротні активи                                             |        |        |        |                     |
| Нематеріальні активи                                             | 0,10   | 0,12   | 0,20   | 0,11                |
| Незавершені капітальні інвестиції                                | 2,64   | 1,15   | 1,38   | -1,26               |
| Основні засоби                                                   | 71,00  | 68,11  | 71,46  | 0,46                |
| Довгострокові біологічні активи                                  | 0,19   | 0,29   | 0,09   | -0,10               |
| інші фінансові інвестиції                                        | 0,04   | 0,04   | 0,04   | 0,00                |
| Довгострокова дебіторська заборгованість                         | 0,02   | 0,02   | 0,01   | -0,01               |
| Інші необоротні активи                                           | 1,62   | 2,42   | 3,70   | 2,09                |
| Усього за розділом I                                             | 75,61  | 72,15  | 76,89  | 1,28                |
| II. Оборотні активи                                              |        |        |        |                     |
| Запаси                                                           | 17,38  | 18,26  | 15,22  | -2,16               |
| Поточні біологічні активи                                        | 2,12   | 1,20   | 1,28   | -0,84               |
| Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги | 0,38   | 0,40   | 1,78   | 1,39                |
| Дебіторська заборгованість за розрахунками                       | 3,22   | 2,23   | 2,65   | -0,57               |
| з нарахованих доходів                                            | 0,02   | 0,02   | 0,02   | 0,00                |
| Інша поточна дебіторська заборгованість                          | 0,05   | 0,02   | 0,15   | 0,10                |
| Гроші та їх еквіваленти                                          | 0,86   | 4,94   | 1,88   | 1,02                |
| Витрати майбутніх періодів                                       | 0,00   | 0,01   | 0,02   | 0,02                |
| Інші оборотні активи                                             | 0,38   | 0,80   | 0,13   | -0,25               |
| Усього за розділом II                                            | 24,39  | 27,85  | 23,11  | -1,28               |
| Баланс                                                           | 100,00 | 100,00 | 100,00 | 0,00                |

Джерело: складено автором на основі [22]

Як бачимо з табл.2.2, протягом аналізованого періоду структура активів ТОВ СП «Нібулон» зазнала певних змін у співвідношенні між оборотними та необоротними активами. Частка оборотних активів у загальному обсязі активів у 2024 році зменшилася на 1,28 відсоткових пункти і склала 23,11%, що свідчить про зменшення гнучкості ресурсів ТОВ СП «Нібулон». Зокрема, частка запасів скоротилася з 17,38% до 15,22%, що пов'язано з переходом до більш ефективного управління складськими залишками. Необоротні активи у структурі балансу зросли з 75,61% у 2022 році до 76,89% у 2024 році. Основну частку, як і раніше, займають основні засоби, питома вага яких у 2024 році становила 71,46%, що демонструє збереження капіталомісткої моделі діяльності ТОВ СП «Нібулон». Загалом, структура активів ТОВ СП «Нібулон» поступово зміщується в бік довгострокових вкладень, що свідчить про стратегічну орієнтацію на стабільний розвиток інфраструктури.

Динаміка джерел фінансування активів ТОВ СП «Нібулон» наведена в табл.2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка джерел фінансування активів ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр., тис. грн

| Стаття                                                                 | Роки     |          |          | Приріст  |         |
|------------------------------------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|---------|
|                                                                        | 2022     | 2023     | 2024     | тис. грн | %       |
| 1                                                                      | 2        | 3        | 4        | 5        | 6       |
| <b>I. Власний капітал</b>                                              |          |          |          |          |         |
| Зареєстрований (пайовий) капітал                                       | 19       | 700      | 700      | 681      | 3584,21 |
| Капітал у дооцінках                                                    | 8386103  | 7580038  | 8226344  | -159759  | -1,91   |
| Резервний капітал                                                      | 5        | 5        | 5        | 0        | 0,00    |
| Непокритий збиток                                                      | -5158332 | -5964627 | -7587477 | -2429145 | 47,09   |
| Усього за розділом I                                                   | 3227795  | 1616116  | 639572   | -2588223 | -80,19  |
| <b>II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>                   |          |          |          |          |         |
| Відстрочені податкові зобов'язання                                     | 1642363  | 1074545  | 1302037  | -340326  | -20,72  |
| Довгострокові кредити банків                                           | 0        | 0        | 562260   | 562260   | x       |
| Інші довгострокові зобов'язання                                        | 580278   | 755594   | 913485   | 333207   | 57,42   |
| Усього за розділом II                                                  | 2222641  | 1830139  | 2777782  | 555141   | 24,98   |
| <b>III. Поточні зобов'язання і забезпечення</b>                        |          |          |          |          |         |
| Короткострокові кредити банків                                         | 16429728 | 17845535 | 19352320 | 2922592  | 17,79   |
| Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями | 266252   | 254853   | 355976   | 89724    | 33,70   |
| товари, роботи, послуги                                                | 896668   | 559859   | 491202   | -405466  | -45,22  |
| розрахунками з бюджетом                                                | 16112    | 10194    | 15752    | -360     | -2,23   |
| розрахунками зі страхування                                            | 7355     | 6546     | 6852     | -503     | -6,84   |

## Продовження табл.2.2

| 1                            | 2        | 3        | 4        | 5        | 6       |
|------------------------------|----------|----------|----------|----------|---------|
| розрахунками з оплати праці  | 33823    | 30113    | 29957    | -3866    | -11,43  |
| за одержаними авансами       | 4683766  | 2758550  | 2267816  | -2415950 | -51,58  |
| за розрахунками з учасниками | 19447    | 14314    | 14314    | -5133    | -26,39  |
| Доходи майбутніх періодів    | 316      | 0        | 0        | -316     | -100,00 |
| Інші поточні зобов'язання    | 337839   | 716128   | 516899   | 179060   | 53,00   |
| Усього за розділом III       | 22691306 | 22196092 | 23051088 | 359782   | 1,59    |
| Баланс                       | 28141742 | 25642347 | 26468442 | -1673300 | -5,95   |

*Джерело: складено автором на основі [22]*

За даними табл.2.3 бачимо, що впродовж аналізованого періоду обсяги джерел фінансування активів ТОВ СП «Нібулон» зазнала істотних змін, зокрема в частині власного капіталу. Спостерігається суттєве зменшення загального обсягу власного капіталу на 80,19 %, що зумовлено переважно зростанням непокритого збитку. Незважаючи на незначне зростання зареєстрованого капіталу, його абсолютне значення залишається несуттєвим порівняно з іншими статтями балансу. Натомість капітал у дооцінках зазнав лише помірною скорочення, що свідчить про збереження певної частини дооцінених активів.

У групі довгострокових зобов'язань спостерігається зростання на 24,98 % більше порівняно з 2022 роком, головним чином через залучення нових довгострокових банківських кредитів у 2024 році на суму 562 млн. грн. Істотне зростання інших довгострокових зобов'язань також підтверджує посилення залежності ТОВ СП «Нібулон» від зовнішніх джерел фінансування.

Поточні зобов'язання залишаються домінуючим джерелом фінансування, з незначним загальним приростом на 1,59 %. При цьому найбільше навантаження спричинене короткостроковими банківськими кредитами, обсяг яких за три роки зріс на понад 2,9 млрд грн. Значне скорочення зобов'язань за отриманими авансами (-51,58 %) свідчить про зниження передплат з боку клієнтів. Зниження заборгованості за товарами та послугами також вказує на часткове погашення зобов'язань перед постачальниками.

Загалом спостерігається суттєве зниження фінансової незалежності ТОВ СП «Нібулон» та зростання кредитного навантаження, що створює ризики фінансової стійкості, особливо в умовах нестабільного економічного середовища.

Структура джерел фінансування активів ТОВ СП «Нібулон» наведена в табл.2.4.

Таблиця 2.4 – Структура джерел фінансування активів ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр., %

| Стаття                                                                    | Роки   |        |        | Відхилення,<br>п.п. |
|---------------------------------------------------------------------------|--------|--------|--------|---------------------|
|                                                                           | 2022   | 2023   | 2024   |                     |
| І. Власний капітал                                                        |        |        |        |                     |
| Зареєстрований (пайовий) капітал                                          | 0,00   | 0,00   | 0,00   | 0,00                |
| Капітал у дооцінках                                                       | 29,80  | 29,56  | 31,08  | 1,28                |
| Резервний капітал                                                         | 0,00   | 0,00   | 0,00   | 0,00                |
| Непокритий збиток                                                         | -18,33 | -23,26 | -28,67 | -10,34              |
| Усього за розділом І                                                      | 11,47  | 6,30   | 2,42   | -9,05               |
| ІІ. Довгострокові зобов’язання і забезпечення                             |        |        |        |                     |
| Відстрочені податкові зобов’язання                                        | 5,84   | 4,19   | 4,92   | -0,92               |
| Довгострокові кредити банків                                              | 0,00   | 0,00   | 2,12   | 2,12                |
| Інші довгострокові зобов’язання                                           | 2,06   | 2,95   | 3,45   | 1,39                |
| Усього за розділом ІІ                                                     | 7,90   | 7,14   | 10,49  | 2,60                |
| ІІІ. Поточні зобов’язання і забезпечення                                  |        |        |        |                     |
| Короткострокові кредити банків                                            | 58,38  | 69,59  | 73,11  | 14,73               |
| Поточна кредиторська заборгованість за:<br>довгостроковими зобов’язаннями | 0,95   | 0,99   | 1,34   | 0,40                |
| товари, роботи, послуги                                                   | 3,19   | 2,18   | 1,86   | -1,33               |
| розрахунками з бюджетом                                                   | 0,06   | 0,04   | 0,06   | 0,00                |
| розрахунками зі страхування                                               | 0,03   | 0,03   | 0,03   | 0,00                |
| розрахунками з оплати праці                                               | 0,12   | 0,12   | 0,11   | -0,01               |
| за одержаними авансами                                                    | 16,64  | 10,76  | 8,57   | -8,08               |
| за розрахунками з учасниками                                              | 0,07   | 0,06   | 0,05   | -0,02               |
| Доходи майбутніх періодів                                                 | 0,00   | 0,00   | 0,00   | 0,00                |
| Інші поточні зобов’язання                                                 | 1,20   | 2,79   | 1,95   | 0,75                |
| Усього за розділом ІІІ                                                    | 80,63  | 86,56  | 87,09  | 6,46                |
| Баланс                                                                    | 100,00 | 100,00 | 100,00 | 0,00                |

Джерело: складено автором на основі [22]

Наведений в табл.2.4 структурний аналіз джерел фінансування активів ТОВ СП «Нібулон» демонструє зростаючу фінансову залежність від зобов'язань, зокрема короткострокових. Частка власного капіталу знизилася з 11,47 % у 2022 році до лише 2,42 % у 2024 році, що є критичним показником і свідчить про суттєве погіршення фінансової автономії ТОВ СП «Нібулон». Основним

чинником такого зниження стало зростання непокритого збитку. Структура довгострокових зобов'язань показує тенденцію зростання їхньої частки на 2,6 в.п., що частково зумовлено появою довгострокових банківських кредитів у 2024 році. Водночас поточні зобов'язання продовжують домінувати, збільшивши свою частку з 80,63% у 2022 році до 87,09% у 2024 році. Зростання ваги короткострокових банківських кредитів на 14,73 в.п. особливо підкреслює залежність від залучених ресурсів для забезпечення операційної діяльності ТОВ СП «Нібулон». У цілому структура капіталу ТОВ СП «Нібулон» характеризується високим рівнем фінансового ризику, зумовленого залежністю від зовнішніх джерел, що свідчить про необхідність нарощення власного капіталу для забезпечення стабільності та платоспроможності у майбутньому.

Окремо проаналізуємо динаміку банківських кредитів (табл.2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр., тис. грн

| Стаття                         | Роки     |          |          | Приріст  |       |
|--------------------------------|----------|----------|----------|----------|-------|
|                                | 2022     | 2023     | 2024     | тис. грн | %     |
| Довгострокові кредити банків   | 0        | 0        | 562260   | 562260   | х     |
| Короткострокові кредити банків | 16429728 | 17845535 | 19352320 | 2922592  | 17,79 |
| Всього банківських кредитів    | 16429728 | 17845535 | 19914580 | 3484852  | 21,21 |

*Джерело: складено автором на основі [22]*

За даними табл.2.5 бачимо, що впродовж 2022-2024 років банківські кредити є важливим джерелом фінансування для ТОВ СП «Нібулон», із тенденцією до зростання їх обсягу. Загальна сума кредитів збільшилася на 3485 млн. грн або на 21,21 %, що свідчить про посилення кредитного навантаження на підприємство. Основну частину приросту становлять короткострокові кредити, обсяг яких зріс на 17,79 %, досягнувши 19352 млн. грн у 2024 році. Така динаміка обумовлена необхідністю оперативного фінансування оборотного капіталу, покриття касових розривів та розрахунків із постачальниками. В 2024 році вперше спостерігається залучення довгострокового банківського кредиту в розмірі 562 млн. грн, що свідчить про пошук підприємством більш стабільних джерел фінансування, що пов'язано із намірами інвестувати у довготривалі активи та

диверсифікувати кредитне навантаження. Активізація зовнішнього фінансування зумовлена як потребою в розвитку, так і компенсацією втрат від збиткової діяльності. Загалом динаміка вказує на тенденцію до кредитної експансії ТОВ СП «Нібулон», яка потребує ефективного управління борговими зобов'язаннями.

Структура банківських кредитів наведена на рис.2.1.

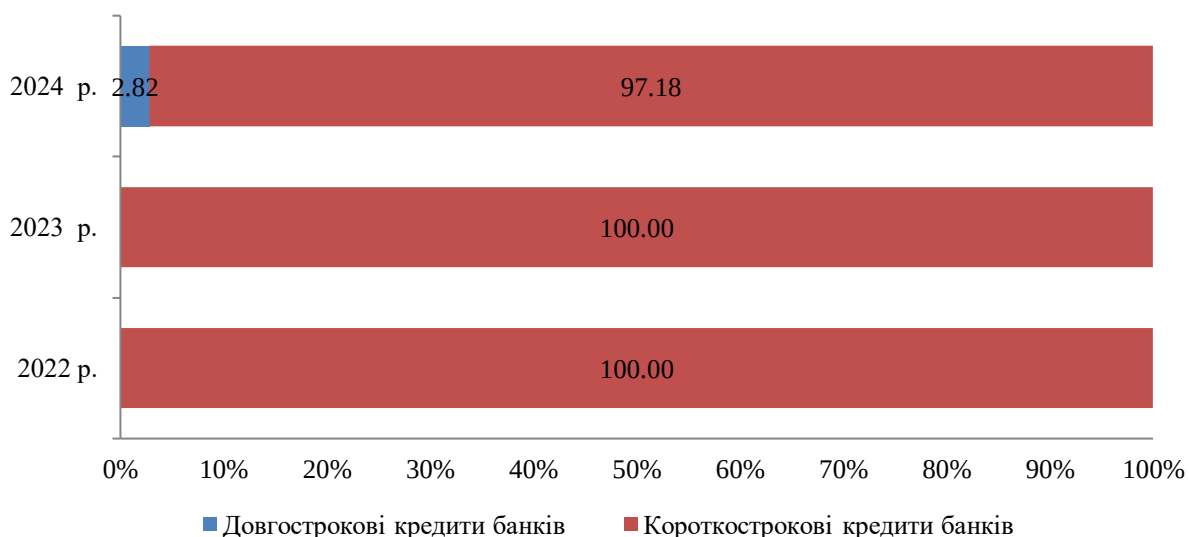


Рисунок 2.1 – Структура банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр., %

*Джерело: складено автором на основі [22]*

Як бачимо з рис.2.1., у структурі банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» переважали короткострокові позики, які становили 100 % у 2022 та 2023 роках. Лише у 2024 році з'явилася частка довгострокових кредитів, яка склала 2,82 %, що свідчить про часткове перегрупування фінансової політики ТОВ СП «Нібулон». Зменшення частки короткострокових кредитів до 97,18 % хоча й не є суттєвим, однак демонструє перші ознаки диверсифікації кредитного портфеля. Така зміна структури є наслідком спроб знизити тиск на короткострокову ліквідність та оптимізувати графік погашення зобов'язань. Поява довгострокового кредитування також свідчить про зростання довіри банків до ТОВ СП «Нібулон» та про зміну стратегії фінансування, орієнтовану на стабільність. Водночас домінування короткострокового компонента в структурі кредитів залишає ТОВ СП «Нібулон» в зоні фінансових ризиків, пов'язаних з оновленням кредитних

ліній і підвищенням процентних ставок. Надмірна концентрація короткострокових зобов'язань у структурі кредитів ТОВ СП «Нібулон» вказує на необхідність переходу до більш збалансованої політики залучення капіталу. У цілому, попри незначні позитивні зрушення, структура кредитного портфеля ТОВ СП «Нібулон» все ще характеризується високим рівнем фінансової нестійкості.

Таким чином, впродовж 2022-2024 років ТОВ СП «Нібулон» демонструє нестабільну динаміку активів і зобов'язань, з тенденцією до скорочення власного капіталу та посилення боргового навантаження. Значне зменшення необоротних активів поряд із падінням запасів та змінами в дебіторській заборгованості вказує на переорієнтацію ресурсів та втрату інвестиційної стійкості. Основним джерелом фінансування залишаються короткострокові кредити банків, питома вага яких зростає, що створює додаткові ризики ліквідності. Незначна поява довгострокового кредитування свідчить про спробу стабілізації фінансування. Загалом ТОВ СП «Нібулон» потребує оптимізації структури капіталу, підвищення фінансової автономії та зменшення кредитної залежності.

## **2.2. Практика використання банківських кредитів у фінансовій діяльності підприємства**

Аналіз використання банківських кредитів є важливою складовою фінансової стратегії підприємства, оскільки кредитне фінансування є основним джерелом капіталу для розвитку бізнесу та підтримки його ліквідності. Для ТОВ СП «Нібулон» кредити є не тільки необхідним інструментом для фінансування поточної діяльності, але й важливим механізмом оптимізації структури капіталу. Структура банківських кредитів, їхні умови та вартість мають значний вплив на фінансові результати підприємства, визначаючи рівень фінансових витрат.

Динаміка банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» в розрізі банків наведена в табл.2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» в розрізі банків за 2022-2024 рр., тис. грн

| Стаття                      | Роки     |          |          | Приріст  |       |
|-----------------------------|----------|----------|----------|----------|-------|
|                             | 2022     | 2023     | 2024     | тис. грн | %     |
| Іноземні банки              | 4228785  | 4857473  | 5918654  | 1689869  | 39,96 |
| Українські банки            | 12200943 | 12988062 | 13995926 | 1794983  | 14,71 |
| Всього банківських кредитів | 16429728 | 17845535 | 19914580 | 3484852  | 21,21 |

*Джерело: складено автором на основі [22]*

Як бачимо з табл.2.6., у період 2022-2024 років ТОВ СП «Нібулон» продемонструвало суттєве зростання обсягу банківських кредитів, що свідчить про активну фінансову діяльність підприємства в умовах складної економічної ситуації. Загальний обсяг банківських кредитів зріс з 16430 млн. грн у 2022 році до 19915 млн. грн у 2024 році, що становить приріст на 21,21%. Це зростання обумовлено збільшенням як короткострокових, так і довгострокових кредитів. Зокрема, короткострокові кредити зросли на 17,79%, а довгострокові кредити, які були відсутні у 2022-2023 роках, у 2024 році склали 562,26 млн грн.

Збільшення обсягу кредитування відбулося як з боку українських, так і іноземних банків. Кредити від іноземних банків зросли на 39,96%, досягнувши 5919 млн. грн у 2024 році, тоді як кредити від українських банків зросли на 14,71%, досягнувши 13996 млн грн. Це свідчить про зростання довіри до ТОВ СП «Нібулон» з боку міжнародних фінансових установ. З боку іноземних фінансових установ ТОВ СП «Нібулон» підтримує стабільні партнерські відносини з такими організаціями, як Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD), Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Європейський інвестиційний банк (EIB), Нідерландський банк розвитку (FMO) та Німецький інвестиційний фонд DEG. Усі ці інституції продовжують співпрацю з підприємством на основі довгострокових зобов'язань і довіри до його стратегії розвитку, а також ведуть переговори щодо реструктуризації поточного кредитного портфеля. Факт того, що ТОВ СП «Нібулон» залишається важливим позичальником для таких потужних фінансових інституцій, свідчить не лише про його стратегічну вагу у забезпеченні продовольчої безпеки, а й про довіру до корпоративного управління та здатності адаптуватися до економічних викликів. Такий рівень підтримки дає змогу ТОВ

СП «Нібулон» зберігати фінансову стійкість, інвестувати у розвиток логістичної інфраструктури та забезпечувати виконання зобов'язань перед партнерами навіть в умовах нестабільної економіки.

Серед українських банків, з якими ТОВ СП «Нібулон» активно співпрацює, варто виокремити АТ «Ощадбанк», частка якого у загальному кредитному портфелі підприємства зросла з 4% у 2022 році до 14% у 2024 році. Така динаміка є наслідком укладення нових кредитних угод у рамках державних програм підтримки аграрного сектору, а також високого рівня довіри з боку банку до позичальника. Крім Ощадбанку, важливу роль у кредитному фінансуванні компанії відіграють такі українські банки, як ОТП Банк, Кредобанк, Creditwest Bank та Укргазбанк. З цими установами ТОВ СП «Нібулон» уклала низку угод про реструктуризацію наявної заборгованості, що передбачає подовження термінів кредитування, зменшення тиску на поточну ліквідність і встановлення пільгових відсоткових ставок – у межах 5–10% річних у гривні. Зазначені заходи дозволили ТОВ СП «Нібулон» зберегти стабільність фінансових потоків навіть в умовах воєнного часу та зростання витрат на логістику та виробництво.

Структура банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» в розрізі банків наведена на рис.2.2.

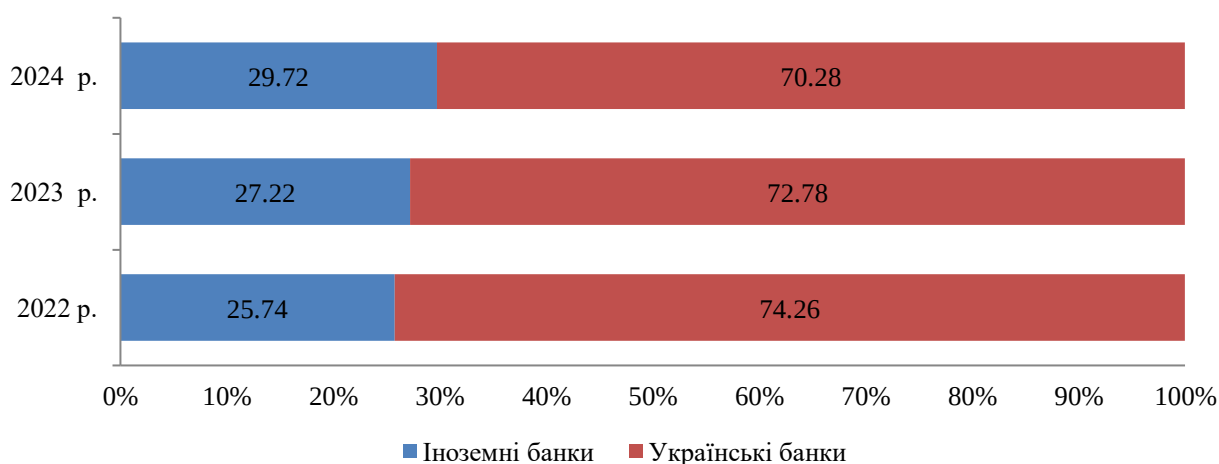


Рисунок 2.2 – Структура банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» в розрізі банків за 2022-2024 рр., %

*Джерело: складено автором на основі [22]*

Як бачимо з рис.2.2, у структурі банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» спостерігається поступове зростання частки іноземних банків, яка збільшилась з 25,74% у 2022 році до 29,72% у 2024 році. Водночас частка кредитів, залучених від українських банків, скоротилась із 74,26% до 70,28%. Таке зміщення у структурі пояснюється активною участю міжнародних фінансових установ у фінансуванні підприємства. Зростання довіри з боку іноземних кредиторів є свідченням високої репутації ТОВ СП «Нібулон» на міжнародному ринку та його стратегічної важливості у сільськогосподарському секторі України. Іноземні банки надають довші за строками і дешевші кредити, що є привабливим у порівнянні з внутрішніми ресурсами. Переорієнтація частини кредитного портфеля на зовнішні джерела також пов'язана з необхідністю зменшення валютних ризиків за рахунок довгострокових зобов'язань у стабільних валютах. Зміна структури свідчить про диверсифікацію джерел фінансування та прагнення знизити вартість капіталу. У цілому, це позитивна тенденція, що підвищує фінансову гнучкість ТОВ СП «Нібулон».

Динаміка банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» в розрізі валют наведена в табл.2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» в розрізі валют за 2022-2024 рр.

| Стаття                                 | Роки     |          |          | Приріст  |         |
|----------------------------------------|----------|----------|----------|----------|---------|
|                                        | 2022     | 2023     | 2024     | тис. грн | %       |
| Доларів США (в гривневому еквіваленті) | 9980087  | 10438449 | 10813390 | 833303   | 8,35    |
| Євро (в гривневому еквіваленті)        | 210481   | 0        | 0        | -210481  | -100,00 |
| Гривні                                 | 6239160  | 7407086  | 9101190  | 2862030  | 45,87   |
| Всього банківських кредитів            | 16429728 | 17845535 | 19914580 | 3484852  | 21,21   |

*Джерело: складено автором на основі [22]*

За даними табл.2.7, протягом 2022-2024 років відбулося зростання загального обсягу банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» на 21,21%, що зумовлено переважно збільшенням кредитування у національній валюті. Кредити у гривнях зросли на 45,87%, що свідчить про активну участь українських банків у фінансуванні ТОВ СП «Нібулон» та про прагнення зменшити валютні ризики в умовах воєнної економіки. Також збільшення гривневих позик пов'язане з дією

державних програм підтримки аграрного бізнесу. Натомість кредити в доларах США демонструють помірне зростання – на 8,35%, а кредити в євро були повністю припинені вже з 2023 року. Зміщення у структурі банківських кредитів також частково обумовлене девальвацією національної валюти, що впливає на вартість кредитів у гривневому еквіваленті – зростання кредитів у іноземній валюті, зокрема в доларах США, пов'язано з коливаннями курсу гривні. Відмова від євровалютних позик зумовлена коливанням курсу євро та ж зміною умов кредитування з боку європейських банків. Загальна динаміка засвідчує адаптацію ТОВ СП «Нібулон» до нових умов фінансування з урахуванням макроекономічних ризиків.

Структура банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» наведена на рис.2.3.

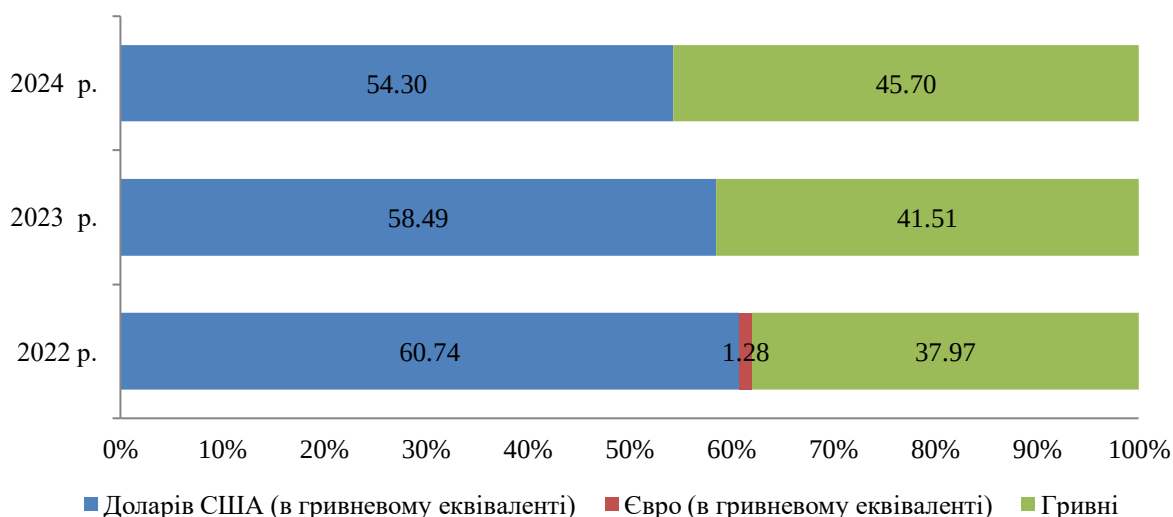


Рисунок 2.3 – Структура банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» в розрізі валют за 2022-2024 рр., %

*Джерело: складено автором на основі [22]*

Наведена на рис.2.3 структура банківських кредитів ТОВ СП «Нібулон» за валютною ознакою демонструє чітку тенденцію до зростання ролі національної валюти в кредитному портфелі. Частка гривневих кредитів збільшилася з 37,97% у 2022 році до 45,70% у 2024 році, що свідчить про дедоларизацію позикового капіталу ТОВ СП «Нібулон». Водночас частка кредитів у доларах США зменшилася з 60,74% до 54,30%, а фінансування у євро повністю припинилося.

Таке скорочення валютної частки є наслідком політики ТОВ СП «Нібулон» щодо зниження валютного ризику на тлі девальваційних очікувань та високої волатильності курсу. Крім того, зростання частки гривневих кредитів пов'язане з тим, що українські банки, включаючи Ощадбанк, пропонували привабливі умови завдяки державним програмам підтримки.

Динаміка фінансових результатів ТОВ СП «Нібулон» наведена в табл.2.8.

Таблиця 2.8 – Динаміка фінансових результатів ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр.

| Стаття                                                         | Роки     |          |          | Приріст  |          |
|----------------------------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
|                                                                | 2022     | 2023     | 2024     | тис. грн | %        |
| Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) | 15181308 | 22901411 | 20263012 | 5081704  | 33,47    |
| Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)   | 17445051 | 19473721 | 18088919 | 643868   | 3,69     |
| Валовий прибуток (збиток)                                      | -2263743 | 3427690  | 2174093  | 4437836  | x        |
| Інші операційні доходи                                         | 262419   | 519765   | 515023   | 252604   | 96,26    |
| Адміністративні витрати                                        | 194730   | 439914   | 606235   | 411505   | 211,32   |
| Витрати на збут                                                | 668427   | 694420   | 586901   | -81526   | -12,20   |
| Інші операційні витрати                                        | 1708552  | 2471377  | 172313   | -1536239 | -89,91   |
| Фінансовий результат від операційної діяльності                | -4573033 | 341744   | 1323667  | 5896700  | x        |
| Інші фінансові доходи                                          | 25       | 22935    | 5099     | 5074     | 20296,00 |
| Інші доходи                                                    | 91       | 363      | 0        | -91      | -100,00  |
| Фінансові витрати                                              | 998882   | 1396692  | 1448522  | 449640   | 45,01    |
| Інші витрати                                                   | 4087001  | 662467   | 1883626  | -2203375 | -53,91   |
| Фінансовий результат до оподаткування                          | -9658800 | -1694117 | -2003382 | 7655418  | x        |
| Чистий фінансовий результат                                    | -9348320 | -1213790 | -2012902 | 7335418  | x        |

Джерело: складено автором на основі [22]

Наведені в табл.2.8 фінансові результати ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 роки демонструють суттєву зміну динаміки прибутковості підприємства, яка відбулася на тлі активного використання банківського кредитування. Зокрема, у 2022 році компанія зазнала значних збитків – чистий фінансовий результат становив -9348 млн. грн, що стало наслідком як зниження обсягів реалізації, так і підвищення собівартості продукції на фоні зовнішніх економічних і безпекових викликів. У той же період ТОВ СП «Нібулон» активно залучало банківські кредити, переважно короткострокові, у національній валюті. Висока частка фінансування через українські банки з середньозваженими відсотковими ставками

у межах 15-20% призвела до зростання фінансових витрат, які у 2022 році сягнули 999 млн. грн. Окрім того, ТОВ СП «Нібулон» змушено було нести великі інші витрати (4087 млн. грн), частково пов'язані з курсовими різницями за валютними зобов'язаннями та витратами на обслуговування кредитів, залучених в іноземній валюті.

У 2023 році спостерігається суттєве покращення – виручка зросла майже на 51%, що дозволило підприємству вийти на позитивний фінансовий результат від операційної діяльності (342 млн. грн). Одним із чинників такого покращення стала реструктуризація кредитів, про яку домовилося ТОВ СП «Нібулон» з низкою українських банків, включаючи Кредобанк, Укргазбанк і ОТП Банк, що дозволило зменшити тиск на обігові кошти. Водночас ТОВ СП «Нібулон» продовжило співпрацю з іноземними фінансовими інституціями, які надають кредити за ефективнішими ставками, що є вигіднішими порівняно з внутрішнім ринком. Це сприяло зниженню темпів зростання фінансових витрат, незважаючи на зростання загального кредитного портфеля.

У 2024 році тенденція до оздоровлення продовжилася, попри деяке скорочення чистого доходу порівняно з попереднім роком. Значне зменшення інших операційних витрат (на 1536 млн. грн) свідчить про ефективніше управління витратами, що також стало можливим завдяки більш раціональному використанню кредитних ресурсів, зокрема довгострокових, які з'явилися в структурі зобов'язань ТОВ СП «Нібулон» вперше у 2024 році. Водночас залишаються високими фінансові витрати, які у 2024 році склали 1449 млн. грн, що пояснюється як збільшенням обсягів позик, так і певною залежністю ТОВ СП «Нібулон» від кредитів у національній валюті за вищими ставками. Збільшення частки гривневих кредитів до 45,7% у загальній структурі кредитного портфеля супроводжувалося додатковим навантаженням на витрати, враховуючи підвищену облікову ставку НБУ в цей період.

Загалом, хоча банківське кредитування є важливим інструментом забезпечення поточної ліквідності й інвестиційної активності ТОВ СП «Нібулон», його вартість суттєво впливає на кінцевий фінансовий результат. Найбільш

ефективним для ТОВ СП «Нібулон» є доступ до кредитів міжнародних фінансових інституцій, оскільки вони забезпечують нижчі витрати на обслуговування, що дозволяє знижувати загальне боргове навантаження та сприяє відновленню фінансової стійкості.

Основні фінансові коефіцієнти діяльності ТОВ СП «Нібулон» наведені в табл.2.9.

Таблиця 2.9 – Основні фінансові коефіцієнти діяльності ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр.

| Показник                                               | Роки      |           |           | Відхилення<br>2024/2022<br>рр. |
|--------------------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|--------------------------------|
|                                                        | 2022      | 2023      | 2024      |                                |
| Коефіцієнти ліквідності                                |           |           |           |                                |
| Коефіцієнт покриття                                    | 0,30      | 0,32      | 0,27      | -0,04                          |
| Коефіцієнт швидкої ліквідності                         | 0,09      | 0,11      | 0,09      | 0,00                           |
| Коефіцієнт абсолютної ліквідності                      | 0,01      | 0,06      | 0,02      | 0,01                           |
| Коефіцієнти фінансової стійкості                       |           |           |           |                                |
| Власні оборотні кошти, тис.грн.                        | -18050247 | -16885374 | -19711244 | -1660997                       |
| Коефіцієнт автономії                                   | 0,11      | 0,06      | 0,02      | -0,09                          |
| Коефіцієнт фінансової залежності                       | 0,89      | 0,94      | 0,98      | 0,09                           |
| Коефіцієнт маневреності власного капіталу              | -5,59     | -10,45    | -30,82    | -25,23                         |
| Коефіцієнт фінансового ризику                          | 7,72      | 14,87     | 40,38     | 32,67                          |
| Коефіцієнт фінансової стійкості                        | 0,19      | 0,13      | 0,13      | -0,06                          |
| Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами | -0,64     | -0,66     | -0,74     | -0,10                          |
| Коефіцієнт фінансового левериджу                       | 7,72      | 14,87     | 40,38     | 32,67                          |
| Коефіцієнти рентабельності                             |           |           |           |                                |
| Рентабельність активів, %                              | -33,22    | -4,73     | -7,60     | 25,61                          |
| Рентабельність власного капіталу, %                    | -289,62   | -75,11    | -314,73   | -25,11                         |
| Чиста рентабельність реалізації, %                     | -61,58    | -5,30     | -9,93     | 51,64                          |
| Чиста рентабельність продукції, %                      | -53,59    | -6,23     | -11,13    | 42,46                          |

*Джерело: складено автором на основі [22]*

Як бачимо з табл.2.9, у 2022-2024 роках коефіцієнти ліквідності ТОВ СП «Нібулон» залишалися на критично низькому рівні, що свідчить про обмежену здатність підприємства своєчасно покривати поточні зобов'язання. Коефіцієнт покриття знизився з 0,30 до 0,27, що вказує на погіршення структури оборотних активів відносно короткострокових зобов'язань. Незначне коливання коефіцієнта швидкої ліквідності (0,09-0,11) свідчить про стабільно низький рівень ліквідності найбільш мобільних активів, без істотних зрушень у грошовому або

дебіторському компоненті. Загальне зниження ліквідності є наслідком зменшення обігових коштів, погіршення платіжної дисципліни контрагентів та нестабільної фінансової політики.

Фінансова стійкість підприємства зазнала значного погіршення протягом 2022-2024 років, що підтверджується як динамікою власних оборотних коштів, так і коефіцієнтами структури капіталу. Падіння коефіцієнта автономії з 0,11 до 0,02 та зростання коефіцієнта фінансової залежності з 0,89 до 0,98 демонструють критичну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Різке зростання коефіцієнта маневреності власного капіталу та фінансового ризику свідчить про втрату гнучкості у використанні власного капіталу та збільшення навантаження на зобов'язання. Такі зміни зумовлені накопиченням збитків, зниженням власного капіталу та переважанням короткострокового кредитного фінансування.

У сфері рентабельності спостерігається нестабільна, переважно негативна динаміка, що свідчить про низьку ефективність діяльності ТОВ СП «Нібулон» в аналізованому періоді. Попри часткове покращення рентабельності активів у 2023 році, у 2024 вона знову погіршилась до -7,60%, що свідчить про неефективне використання ресурсів. Найбільш критичною є рентабельність власного капіталу, яка у 2024 році поглибилась до -314,73%, що зумовлено значним обсягом збитків. Показники чистої рентабельності реалізації та продукції покращились у 2023 році, але залишились від'ємними, що свідчить про збереження операційних проблем і високого рівня витрат.

Таким чином, аналіз банківського кредитування ТОВ СП «Нібулон» свідчить про поступове зростання обсягів позикового фінансування, що супроводжується якісними структурними змінами. Залучення довгострокових кредитів та активна співпраця з міжнародними фінансовими установами дозволили зменшити ризики короткострокової ліквідності та знизити вартість обслуговування боргу. Угоди з українськими банками щодо реструктуризації також стали вагомим чинником стабілізації операційної діяльності. Структура кредитів демонструє переорієнтацію на гривневі ресурси, що має як позитивні, так і ризикові наслідки. У результаті банківське фінансування стало важливим

інструментом підтримки фінансової життєздатності ТОВ СП «Нібулон» в умовах воєнного стану та економічної турбулентності.

### 2.3. Оцінка кредитоспроможності підприємства

Оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» є важливим етапом для визначення здатності підприємства виконувати зобов'язання за залученими кредитами. Оскільки ТОВ СП «Нібулон» є одним з провідних агропромислових підприємств України, його фінансова стійкість має важливе значення не лише для банків, але й для економіки країни в цілому.

Розпочнемо аналіз з оцінки якісних параметрів кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» (табл.2.10).

Таблиця 2.10 – Показники для оцінки якісних параметрів кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» в 2024 році

| Показник                                                                                          | Опис                                             | Оцінка, балів |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|---------------|
| Досвід функціонування у галузі                                                                    | 22 роки                                          | 10            |
| Ділова репутація                                                                                  | добра                                            | 4             |
| Наявність маркетингового відділу                                                                  | наявність посади маркетолога у штатньому розписі | 7             |
| Наявність судових рішень щодо стягнення грошових коштів на користь інших суб'єктів господарювання | > 100 документів                                 | 2             |
| Ємність ринку позичальника                                                                        | більше 3%                                        | 6             |
| Наявність бракованої продукції                                                                    | до 3%                                            | 4             |
| Сума                                                                                              | Задовільний рівень кредитоспроможності           | 33            |
| Клас кредитоспроможності                                                                          | Надати кредит за умови наявності застави         | III           |

Як бачимо з табл.2.10, ТОВ СП «Нібулон» має задовільний рівень кредитоспроможності за результатами оцінки якісних показників. Компанія має значний досвід роботи у галузі (22 роки) та демонструє наявність маркетингової структури, що свідчить про належну організацію бізнесу. Проте ділова репутація лише добра, а значна кількість судових рішень щодо стягнення коштів (понад

100) негативно впливають на оцінку. Незначний рівень бракованої продукції та обсяг ринку понад 3% підтверджують стабільність діяльності підприємства. Загалом, компанія віднесена до III класу кредитоспроможності, що дозволяє надання кредиту лише за умови наявності застави.

Оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за моделлю О. О. Терещенка наведена в табл.2.11.

Таблиця 2.11 – Оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за моделлю О. О. Терещенка за 2022-2024 рр.

| Показник                                                        | Роки  |       |       | Відхилення |
|-----------------------------------------------------------------|-------|-------|-------|------------|
|                                                                 | 2022  | 2023  | 2024  |            |
| x1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань              | 0,76  | 0,90  | 0,89  | 0,13       |
| x2 – відношення валюти балансу до зобов'язань                   | 1,13  | 1,07  | 1,02  | -0,10      |
| x3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів | -0,35 | -0,05 | -0,08 | 0,28       |
| x4 – відношення прибутку до виручки                             | -0,64 | -0,07 | -0,10 | 0,54       |
| x5 – відношення виробничих запасів до виручки                   | 0,32  | 0,20  | 0,20  | -0,12      |
| x6 – відношення виручки до основного капіталу                   | 0,71  | 1,24  | 1,00  | 0,28       |
| Інтегральний показник                                           | -5,32 | 0,80  | 0,31  | 5,63       |

*Джерело: складено автором на основі [22,23]*

Аналіз показників за моделлю О. О. Терещенка, наведених в табл.2.9, свідчить про суттєве покращення інтегрального показника кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за досліджуваний період. У 2022 році підприємство характеризувалося значною фінансовою нестабільністю, про що свідчить критично низький інтегральний показник на рівні -5,32. Основною причиною такого результату стала збитковість операційної діяльності, зокрема негативне значення рентабельності виручки (-0,64) та чистого прибутку до активів (-0,35), що унеможливлювало обслуговування боргів за рахунок прибутку. У наступні роки ситуація дещо стабілізувалася: вже у 2023 році показник досяг позитивного значення 0,80, хоча у 2024 році дещо знизився до 0,31. Зростання відношення грошових надходжень до зобов'язань з 0,76 до 0,89 вказує на покращення поточної платоспроможності, що є важливим фактором для банків при ухваленні

рішення про надання кредиту. Водночас скорочення валюти балансу до зобов'язань (з 1,13 до 1,02) демонструє зростання частки позикового капіталу в структурі фінансування. Позитивною динамікою є зростання відношення виручки до основного капіталу з 0,71 до 1,00, що свідчить про покращення ефективності використання основних засобів. Незначне поліпшення рентабельності продажів у 2023 році мало обмежений ефект через подальше зниження у 2024 році. Загалом, попри позитивні зміни, рівень кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» залишається помірним, і банківські установи розглядатимуть ТОВ СП «Нібулон» як позичальника з підвищеним рівнем ризику. Погашення зобов'язань можливе за рахунок виручки, але відсутність стійкого прибутку створює додаткові труднощі. Банки, ухвалюючи рішення про кредитування вимагатимуть від ТОВ СП «Нібулон» додаткового забезпечення або державних гарантій. Негативний вплив війни, обмеження експорту та нестабільність витрат на логістику були ключовими зовнішніми чинниками змін. ТОВ СП «Нібулон» необхідно посилити прибутковість діяльності та зміцнити капітальну базу для підвищення довіри з боку фінансових установ.

Оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за моделлю А. В. Матвійчука наведена в табл.2.12.

Таблиця 2.12 – Оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за моделлю А. В. Матвійчука за 2022-2024 рр.

| Показник                                                    | Роки  |       |       | Відхилення |
|-------------------------------------------------------------|-------|-------|-------|------------|
|                                                             | 2022  | 2023  | 2024  |            |
| x1 – коефіцієнт мобільності активів                         | 0,32  | 0,39  | 0,30  | -0,02      |
| x2 – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості    | 2,56  | 6,30  | 6,37  | 3,81       |
| x3 – коефіцієнт оборотності власного капіталу               | 4,70  | 14,17 | 31,68 | 26,98      |
| x4 – коефіцієнт окупності активів                           | 0,54  | 0,89  | 0,77  | 0,23       |
| x5 – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами | -2,31 | -2,11 | -2,77 | -0,46      |
| x6 – коефіцієнт концентрації залученого капіталу            | 0,89  | 0,94  | 0,98  | 0,09       |
| x7 – коефіцієнт покриття боргів власним капіталом           | 0,13  | 0,07  | 0,02  | -0,10      |
| Інтегральний показник                                       | 0,99  | 2,36  | 3,14  | 2,16       |

Джерело: складено автором на основі [22,24]

Результати оцінки кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за моделлю А. В. Матвійчука, наведені в табл.2.10, свідчать про загальну позитивну динаміку, проте збереження окремих фінансових ризиків. Інтегральний показник зріс із 0,99 у 2022 році до 3,14 у 2024 році, що є позитивною ознакою для банків, які оцінюють ТОВ СП «Нібулон» як потенційного позичальника. Найбільш вагомий приріст зафіксовано за коефіцієнтом оборотності власного капіталу (з 4,70 до 31,68), що вказує на інтенсивне використання власних ресурсів для генерування виручки. Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом суттєво зменшився (з 0,13 до 0,02), що означає, що ТОВ СП «Нібулон» майже повністю залежить від зовнішніх джерел фінансування. Зростання оборотності кредиторської заборгованості з 2,56 до 6,37 свідчить про покращення розрахункової дисципліни та перехід до коротших термінів розрахунків з контрагентами. Зменшення коефіцієнта мобільності активів з 0,32 до 0,30 не є критичним, однак вказує на зменшення частки ліквідних активів у структурі майна. Коефіцієнт окупності активів залишається на рівні близько 0,77, що означає здатність активів генерувати дохід, хоча й не на оптимальному рівні. Висока концентрація залученого капіталу (0,98 у 2024 році) засвідчує залежність ТОВ СП «Нібулон» від кредитних ресурсів, що створює ризики для банків у разі погіршення кон'юнктури. Незважаючи на зростання інтегрального показника, структура фінансування та недостатня забезпеченість власними обіговими коштами формують підвищений ризик. Банки можуть розглядати ТОВ СП «Нібулон» як таке, що має високу операційну активність, але з недостатнім запасом фінансової стійкості. Для підвищення шансів на кредитування доцільно посилити власний капітал і зменшити залежність від короткострокових зобов'язань. Водночас така динаміка є свідченням адаптації до складних умов господарювання в умовах війни, втрати частини логістичних маршрутів і зміни умов експорту. Подальше покращення кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» можливе через диверсифікацію ринків збуту та зміцнення капітальної бази.

Оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за мультикритеріальною моделлю ідентифікації фінансової кризи наведена в табл.2.11 (КВЕД 46.21 Оптова

торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин, секція G, розмір – велике).

Таблиця 2.13 – Оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за мультикритеріальною моделлю ідентифікації фінансової кризи за 2022-2024 рр.

| Показник                                                                                              | Роки  |       |       | Відхилення |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|-------|-------|------------|
|                                                                                                       | 2022  | 2023  | 2024  |            |
| К3 – коефіцієнт фінансової незалежності                                                               | 0,11  | 0,06  | 0,02  | -0,09      |
| К4 – коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом                                        | 0,15  | 0,09  | 0,03  | -0,12      |
| К6 – коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (EBIT) | -0,30 | 0,01  | 0,07  | 0,37       |
| К7 – коефіцієнт рентабельності операційної діяльності за EBITDA                                       | -0,30 | 0,01  | 0,06  | 0,36       |
| К8 – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком                                            | -0,33 | -0,05 | -0,08 | 0,26       |
| К9 – коефіцієнт оборотності оборотних активів                                                         | 2,21  | 3,21  | 3,31  | 1,10       |
| Інтегральний показник                                                                                 | -0,97 | 0,08  | -0,01 | 0,96       |
| Клас                                                                                                  | 4     | 3     | 3     | x          |

*Джерело: складено автором на основі [22, 25]*

Наведена в табл.2.13 мультикритеріальна модель дозволяє комплексно оцінити загрози фінансової кризи, що мають прямий вплив на банківське кредитування. У 2022 році ТОВ СП «Нібулон» перебувало у кризовому стані з інтегральним показником -0,97, що відповідає четвертому класу фінансової стійкості. Основними чинниками такої ситуації стали критично низькі показники рентабельності (EBIT та EBITDA на рівні -0,30), що унеможливлювали не лише погашення кредитів, а й самостійне фінансування операційної діяльності. У 2023 році ситуація істотно покращилась: рентабельність продажів за EBIT досягла 0,01, а за EBITDA – 0,01, що дозволило підвищити клас кредитоспроможності до третього. У 2024 році зростання цих показників до 0,07 та 0,06 відповідно вказує на закріплення позитивної тенденції. Водночас коефіцієнт фінансової незалежності знизився з 0,11 до 0,02, що є критично низьким значенням, яке вказує на майже повну залежність від зовнішнього фінансування. Падіння

покриття необоротних активів власним капіталом до 0,03 у 2024 році є додатковим свідченням проблем з капітальною структурою. Загальне зростання інтегрального показника до рівня, близького до нуля, є позитивною тенденцією, однак недостатньою для повної фінансової стабілізації. Банки, аналізуючи такий портрет позичальника, визнають певне поліпшення, проте відзначають високий ризик через капітальну недостатність. ТОВ СП «Нібулон» варто приділити увагу покращенню рентабельності та нарощуванню власного капіталу для забезпечення фінансової незалежності.

Проведемо оцінку кредитоспроможності підприємства за постановою № 351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» (табл.2.14).

Таблиця 2.14 – Оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за моделлю оцінки кредитного ризику НБУ за 2022-2024 рр.

| Показник                                                                                         | Значення    |        |             |        |             |        |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|--------|-------------|--------|-------------|--------|
|                                                                                                  | 2022 рік    |        | 2023 рік    |        | 2024 рік    |        |
|                                                                                                  | К, %        | X      | К, %        | X      | К, %        | X      |
| 2. Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів | 30,25       | -1,744 | 32,17       | -1,744 | 26,54       | -1,744 |
| 5. Період повного обороту запасів                                                                | 10231,38    | 0,469  | 8777,22     | 0,469  | 8127,39     | 0,469  |
| 6. Спроможність обслуговування боргу валовим прибутком                                           | -9,09       | -1,843 | 14,27       | -0,788 | 8,42        | -1,843 |
| 7. Частка боргу підприємства до активів                                                          | 88,53       | -1,449 | 93,70       | -1,449 | 97,58       | -1,449 |
| 8. Період повного обороту кредиторської заборгованості                                           | 12393,48    | -0,927 | 6812,09     | 0,294  | 6420,41     | 0,294  |
| 13. Частка активів, яка не має прямого відношення до операційної діяльності підприємства         | 2,20        | 0,545  | 3,41        | 0,545  | 4,23        | 0,451  |
| 17. Спроможність фінансування фінансових витрат валовим прибутком                                | -226,63     | -1,78  | 249,51      | -0,357 | 150,62      | -1,786 |
| Інтегральний показник                                                                            | -           | -0,52  | -           | 1,07   | -           | 0,16   |
| Клас                                                                                             | 8           |        | 5           |        | 7           |        |
| Ймовірність дефолту, %                                                                           | 0,28 - 0,38 |        | 0,10 - 0,14 |        | 0,22 - 0,27 |        |

Джерело: складено автором на основі [22]

Наведена в табл.2.14 оцінка кредитоспроможності ТОВ СП «Нібулон» за моделлю НБУ свідчить про нестабільний фінансовий стан підприємства. У 2022 році підприємство відносилось до 8 класу, що відповідало підвищеному ризику дефолту (28-38%). У 2023 році спостерігалось тимчасове покращення до 5 класу з найнижчою ймовірністю дефолту (10-14%), що є результатом успішної реструктуризації зобов'язань та часткового відновлення прибутковості. Проте у 2024 році рейтинг погіршився до 7 класу, що свідчить про зростання ризиків та послаблення фінансової стабільності. Така динаміка підтверджує чутливість ТОВ СП «Нібулон» до зовнішніх факторів та необхідність зміцнення внутрішньої фінансової дисципліни.

Для оцінки вартості окремих елементів капіталу ТОВ СП «Нібулон» використано показники, які відображають вартість залучення відповідних джерел фінансування в умовах українського ринку. Основним критерієм для визначення таких показників слугувала їхня здатність відображати альтернативну вартість капіталу або фактичні витрати підприємства на залучення ресурсів. Для власного капіталу обрано безризикову ставку, зокрема облікову ставку НБУ. Це обґрунтовано тим, що ці джерела капіталу не мають прямої вартості залучення у вигляді процентних виплат, проте мають альтернативну вартість – дохід, який інвестори могли б отримати, вклавши кошти в безризикові інструменти. Для довгострокових зобов'язань застосовано процентні ставки за довгостроковими кредитами для нефінансових корпорацій у національній валюті. Ці зобов'язання мають чітко виражену вартість у вигляді процентних платежів, і саме такі ринкові ставки є найбільш адекватним індикатором вартості залучення аналогічних ресурсів. Поточна кредиторська заборгованість, що виникла за довгостроковими зобов'язаннями, за товарами, роботами, послугами, а також інші поточні зобов'язання та забезпечення, оцінюються за процентними ставками за овердрафтом для нефінансових корпорацій у національній валюті. Це пов'язано з короткостроковим характером таких зобов'язань та з тим, що вони здебільшого відображають потребу підприємства в покритті касових розривів, а отже, є аналогом короткострокового фінансування. Ставка за овердрафтом виступає ринковим орієнтиром вартості такого залучення. Розрахунки з учасниками можуть бути формою внутрішнього фінансування, тому для них доцільно

застосовувати або облікову ставку НБУ, або ставку, узгоджену сторонами. Це джерело фінансування, хоч і не є зовнішнім ринковим, все ж має свою альтернативну вартість, і його можна розглядати як частину капіталу при обчисленні WACC. Інші елементи, такі як розрахунки з бюджетом, зі страхування, з оплати праці, за одержаними авансами, доходи майбутніх періодів та внутрішні розрахунки, не включаються до розрахунку WACC, оскільки вони не є джерелами фінансування в класичному розумінні. Вони відображають зобов'язання за обов'язковими платежами або операційні розрахунки, які не пов'язані із залученням інвестиційного капіталу.

Розрахунки WACC наведені в табл.2.12.

Таблиця 2.12 – Розрахунок WACC для ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 рр.

| Стаття                                                                 | Роки   |      |          |        |      |          |        |      |          |
|------------------------------------------------------------------------|--------|------|----------|--------|------|----------|--------|------|----------|
|                                                                        | 2022   |      |          | 2023   |      |          | 2024   |      |          |
|                                                                        | частка | ціна | вартість | частка | ціна | вартість | частка | ціна | вартість |
| I. Власний капітал                                                     |        |      |          |        |      |          |        |      |          |
| Зареєстрований (пайовий) капітал                                       | 0,00   | 0,10 | 0,00     | 0,00   | 0,16 | 0,00     | 0,00   | 0,13 | 0,00     |
| Капітал у дооцінках                                                    | 0,30   | 0,10 | 0,03     | 0,30   | 0,16 | 0,05     | 0,31   | 0,13 | 0,04     |
| Резервний капітал                                                      | 0,00   | 0,10 | 0,00     | 0,00   | 0,16 | 0,00     | 0,00   | 0,13 | 0,00     |
| Усього за розділом I                                                   |        |      | 0,03     |        |      | 0,05     |        |      | 0,04     |
| II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення                          |        |      |          |        |      |          |        |      |          |
| Відстрочені податкові зобов'язання                                     | 0,06   | 0,16 | 0,01     | 0,04   | 0,21 | 0,01     | 0,05   | 0,20 | 0,01     |
| Довгострокові кредити банків                                           | 0,00   | 0,16 | 0,00     | 0,00   | 0,21 | 0,00     | 0,02   | 0,20 | 0,00     |
| Інші довгострокові зобов'язання                                        | 0,02   | 0,16 | 0,00     | 0,03   | 0,21 | 0,01     | 0,03   | 0,20 | 0,01     |
| Усього за розділом II                                                  |        |      | 0,01     |        |      | 0,01     |        |      | 0,02     |
| III. Поточні зобов'язання і забезпечення                               |        |      |          |        |      |          |        |      |          |
| Короткострокові кредити банків                                         | 0,58   | 0,15 | 0,09     | 0,70   | 0,20 | 0,14     | 0,73   | 0,18 | 0,13     |
| Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями | 0,01   | 0,15 | 0,00     | 0,01   | 0,20 | 0,00     | 0,01   | 0,18 | 0,00     |
| товари, роботи, послуги                                                | 0,03   | 0,15 | 0,00     | 0,02   | 0,20 | 0,00     | 0,02   | 0,18 | 0,00     |
| розрахунками з бюджетом                                                | 0,00   | 0,00 | 0,00     | 0,00   | 0,00 | 0,00     | 0,00   | 0,00 | 0,00     |
| розрахунками зі страхування                                            | 0,00   | 0,00 | 0,00     | 0,00   | 0,00 | 0,00     | 0,00   | 0,00 | 0,00     |
| розрахунками з оплати праці                                            | 0,00   | 0,00 | 0,00     | 0,00   | 0,00 | 0,00     | 0,00   | 0,00 | 0,00     |
| за одержаними авансами                                                 | 0,17   | 0,00 | 0,00     | 0,11   | 0,00 | 0,00     | 0,09   | 0,00 | 0,00     |
| за розрахунками з учасниками                                           | 0,00   | 0,10 | 0,00     | 0,00   | 0,16 | 0,00     | 0,00   | 0,13 | 0,00     |
| Доходи майбутніх періодів                                              | 0,00   | 0,00 | 0,00     | 0,00   | 0,00 | 0,00     | 0,00   | 0,00 | 0,00     |
| Інші поточні зобов'язання                                              | 0,01   | 0,15 | 0,00     | 0,03   | 0,20 | 0,01     | 0,02   | 0,18 | 0,00     |
| Усього за розділом III                                                 |        |      | 0,10     |        |      | 0,15     |        |      | 0,14     |
| WACC                                                                   |        |      | 0,14     |        |      | 0,21     |        |      | 0,20     |
| WACC, %                                                                |        |      | 13,78    |        |      | 21,40    |        |      | 20,19    |
| WACC <sub>t</sub>                                                      |        |      | 0,12     |        |      | 0,18     |        |      | 0,17     |
| WACC <sub>t</sub> , %                                                  |        |      | 11,84    |        |      | 18,40    |        |      | 17,29    |

Джерело: складено автором на основі [22, 26, 27]

Наведений в табл.2.12 розрахунок середньозваженої вартості капіталу (WACC) для ТОВ СП «Нібулон» засвідчив суттєве зростання вартості фінансування підприємства. У 2022 році базове значення WACC становило 13,78%, тоді як у 2024 році – вже 20,19%, що свідчить про зростання ризиків, пов'язаних із інвестуванням у компанію. Скоригований показник WACC<sub>st</sub>, який враховує податковий щит, також збільшився з 11,84% до 17,29% за аналогічний період. Така динаміка демонструє підвищення витрат на залучення як власного, так і позикового капіталу, що ускладнює фінансування інвестиційних проєктів. Найвищий рівень WACC зафіксовано у 2023 році, що пов'язано з піковими рівнями відсоткових ставок, інфляційним тиском та високим фінансовим ризиком у воєнних умовах. Незначне зниження показника у 2024 році свідчить про певну стабілізацію, однак вартість капіталу все ще залишається критично високою. Висока вартість капіталу обмежує можливості ТОВ СП «Нібулон» в доступі до зовнішнього фінансування, знижуючи її фінансову гнучкість. У поточних умовах ТОВ СП «Нібулон» доцільно зосередитись на зниженні вартості позикового капіталу, оптимізації структури капіталу та покращенні власної прибутковості.

Таким чином, у період 2022-2024 рр. кредитоспроможність ТОВ СП «Нібулон» демонструвала нестабільну динаміку з поступовим покращенням окремих фінансових показників, проте без досягнення стабільного позитивного тренду. За моделлю О. О. Терещенка інтегральний показник у 2022 р. вказував на глибоку фінансову кризу, однак у наступні роки компанія досягла позитивних значень, що свідчить про певну адаптацію до умов ринку. За підходом А. В. Матвійчука спостерігається зростання інтегрального показника до 3,14, що демонструє підвищення ефективності використання капіталу, попри структурну фінансову незабезпеченість. Мультикритеріальна модель свідчить про наближення до порогу фінансової кризи, що обумовлює високі ризики для банківських установ. Отже, ТОВ СП «Нібулон» хоча й покращило окремі аспекти своєї фінансової діяльності, все ж залишається ризикованим позичальником для банків.

### *Висновки до Розділу 2:*

1. ТОВ СП «Нібулон» – одне з провідних сільськогосподарських підприємств України, яке було засноване в Миколаєві у грудні 1991 року як спільне українсько-угорсько-англійське підприємство з основною метою виробництва та реалізації гібридного насіння кукурудзи і соняшнику іноземної селекції. У 2022-2024 роках активи ТОВ СП «Нібулон» поступово зменшувались, що супроводжувалось зміною їх структури. Особливо помітне скорочення необоротних активів через реалізацію, списання та недостатнє оновлення. В оборотних активах зменшились запаси, натомість зросла поточна дебіторська заборгованість. Власний капітал скоротився через накопичення збитків, а основним джерелом фінансування стали зовнішні зобов'язання. Значна частка короткострокових кредитів свідчить про фінансову нестабільність і потребу в зміні фінансової політики.

2. З 2022 по 2024 роки ТОВ СП «Нібулон» активно нарощувало кредитний портфель, зокрема за рахунок іноземних банків. Реструктуризація кредитів з українськими банками дозволила зменшити боргове навантаження. Переважання гривневих кредитів знизило валютні ризики, але збільшило вартість запозичень. Операційна прибутковість покращилась у 2023-2024 роках після збитків у 2022-му. Високі фінансові витрати вказують на необхідність подальшої оптимізації боргової структури.

3. Фінансовий стан підприємства суттєво змінювався у 2022-2024 роках. За моделлю Терещенка О.О. підприємство частково вийшло з кризи, але знову погіршило показники у 2024 році. Модель Матвійчука А. В. показує зростання ефективності, проте збереження ризиків через недостатню забезпеченість оборотними засобами. Мультикритеріальний аналіз вказує на низьку фінансову незалежність і високу залежність від зовнішніх джерел. Через це банки можуть вимагати додаткові гарантії або встановлювати вищі ставки.

## РОЗДІЛ 3

### ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ПРОЦЕСІВ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

#### 3.1. Прогноз розвитку банківського кредитування підприємств

Кредитування підприємств є одним із ключових чинників фінансової стабільності та економічного зростання в Україні. Обсяг кредитного портфеля банків свідчить про ділову активність, довіру до банківської системи та загальний стан економіки. Упродовж 2017-2024 років динаміка кредитування підприємств в Україні зазнавала коливань, що зумовлено як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Табл.3.1 ілюструє зміну обсягів кредитування підприємствам за відповідний період, що дозволяє виявити основні тенденції, фази зростання та спаду, а також фактори, що впливали на активність банків у сфері корпоративного кредитування.

Таблиця 3.1 – Динаміка обсягу кредитів підприємств в Україні за 2017-2024 рр.

| Рік  | Обсяг кредитів підприємств, млрд. грн | Абсолютний приріст, млрд. грн | Темп приросту, % |
|------|---------------------------------------|-------------------------------|------------------|
| 2017 | 893                                   | х                             | х                |
| 2018 | 960                                   | 67                            | 7,47             |
| 2019 | 847                                   | -112                          | -11,71           |
| 2020 | 795                                   | -52                           | -6,12            |
| 2021 | 836                                   | 40                            | 5,06             |
| 2022 | 848                                   | 12                            | 1,43             |
| 2023 | 828                                   | -19                           | -2,26            |
| 2024 | 892                                   | 63                            | 7,63             |

*Джерело: складено автором на основі [28]*

Аналіз динаміки обсягу кредитного портфеля банків в Україні свідчить про нерівномірний характер змін, що зумовлено впливом як економічних циклів, так і політичної нестабільності. Починаючи з 2017 року, спостерігається поступове

зростання обсягів кредитування, яке досягло піку у 2018 році з приростом на 67 млрд грн (7,47%). Проте вже у 2019 році відбулося значне скорочення обсягу кредитів на 112 млрд грн, що пов'язано зі зменшенням ділової активності, посиленням монетарної політики НБУ, а також очищенням банківських балансів від проблемних кредитів. У 2020 році темпи зниження дещо сповільнилися, що відображає вплив пандемії COVID-19, яка спричинила стримування економічної діяльності та зниження попиту на кредити. З 2021 року спостерігається стабілізація ситуації: обсяг кредитування знову почав зростати, що свідчить про часткове відновлення економіки та адаптацію підприємств до нових умов. Попри короткочасне зниження у 2023 році, вже у 2024 році кредитування демонструє позитивну динаміку з приростом на 63 млрд грн (7,63%). Основними факторами впливу на ці коливання виступають загальний економічний стан, грошово-кредитна політика, геополітична ситуація (зокрема, повномасштабна війна з 2022 року), а також довіра бізнесу до банківської системи. Важливим чинником також є участь держави у програмі кредитування, включаючи пільгові програми підтримки малого та середнього бізнесу.

Частка обсягу непрацюючих кредитів підприємств наведена на рис.3.1.

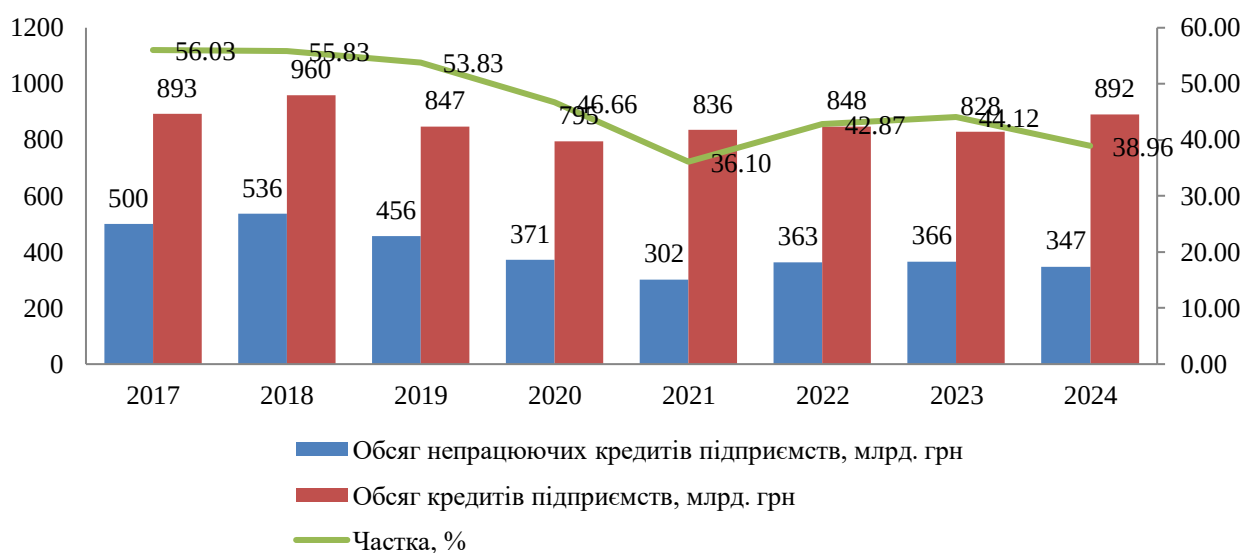


Рисунок 3.1 – Частка обсягу непрацюючих кредитів підприємств в Україні за 2017-2024 рр.

Джерело: складено автором на основі [28]

Аналіз динаміки частки непрацюючих кредитів підприємств в Україні свідчить про поступове покращення якості корпоративного кредитного портфеля банків упродовж більшої частини періоду з певними коливаннями у кризові роки. У 2017 році частка непрацюючих кредитів становила 56,03%, що вказує на глибокі структурні проблеми банківської системи та високу частку проблемної заборгованості, успадкованої ще з попередніх років. У 2018-2019 роках частка таких кредитів знижувалася повільно, залишаючись на рівні понад 50%, що свідчило про інерційність процесу очищення банківських балансів. Значне поліпшення спостерігалось у 2020-2021 роках, коли частка непрацюючих кредитів знизилася до 46,66% і далі до 36,10%. Це зумовлено як посиленням регуляторного тиску НБУ на банки щодо реструктуризації та списання безнадійної заборгованості, так і поступовим відновленням платоспроможності підприємств. Водночас у 2022 році частка непрацюючих кредитів зросла до 42,87%, що безпосередньо пов'язано з початком повномасштабного вторгнення в Україні, яке спричинило значне порушення ділової активності, втрату активів і скорочення доходів підприємств. Погіршення кредитної якості у 2023 році до 44,12% продовжило цю тенденцію, демонструючи, що багато компаній не змогли відновити регулярне обслуговування боргів. У 2024 році відбулося незначне покращення – частка непрацюючих кредитів знизилася до 38,96%, що свідчить про початок адаптації бізнесу до умов воєнної економіки, часткову стабілізацію фінансової системи та продовження активної роботи банків з проблемною заборгованістю.

Розвиток банківського кредитування підприємств в Україні в наступні роки є ключовим завданням для забезпечення стійкого економічного зростання. Враховуючи попередню динаміку та сучасні макроекономічні виклики, прогнозування змін у кредитному портфелі банків набуває особливої актуальності. Очікування підприємств щодо фінансової стабільності, регуляторні ініціативи та глобальні тенденції відіграють визначальну роль у формуванні подальшої кредитної політики. Прогноз дає змогу не лише окреслити можливі

сценарії розвитку, але й визначити пріоритетні напрями для стимулювання корпоративного кредитування.

Прогнозування обсягів банківського кредитування підприємств в Україні на сучасному етапі розвитку економіки потребує врахування численних ризиків і невизначеностей, зумовлених триваючою війною, післявоєнною реконструкцією, глобальними економічними тенденціями та внутрішніми структурними змінами. У запропонованій моделі прогнозування використано три сценарії – оптимістичний, реалістичний і песимістичний, кожен з яких базується на різних припущеннях щодо динаміки ключових макроекономічних показників: обсягу реалізованої продукції та витрат на її виробництво. Саме ці змінні обрані як найбільш релевантні для оцінки потреб підприємств у кредитних ресурсах, оскільки вони відображають масштаби господарської діяльності та рівень фінансового навантаження на бізнес. Прогноз обсягу кредитів підприємств в Україні за трьома сценаріями наведений в табл.3.2.

Таблиця 3.2 – Прогноз обсягу кредитів підприємств в Україні за трьома сценаріями

| Рік                   | Обсяг кредитів підприємств, млрд. грн | Обсяг реалізованої продукції, млрд. грн | Витрати на виробництво продукції, млрд. грн |
|-----------------------|---------------------------------------|-----------------------------------------|---------------------------------------------|
| Т                     | Y                                     | X1                                      | X2                                          |
| 2017                  | 893                                   | 8467                                    | 1489                                        |
| 2018                  | 960                                   | 10149                                   | 1840                                        |
| 2019                  | 847                                   | 10725                                   | 1976                                        |
| 2020                  | 795                                   | 11286                                   | 2016                                        |
| 2021                  | 836                                   | 15240                                   | 2625                                        |
| 2022                  | 848                                   | 11486                                   | 2240                                        |
| 2023                  | 828                                   | 14053                                   | 2413                                        |
| 2024                  | 892                                   | 14294                                   | 2644                                        |
| Оптимістичний прогноз | 810                                   | 15723                                   | 2380                                        |
| Реалістичний прогноз  | 837                                   | 15009                                   | 2644                                        |
| Песимістичний прогноз | 914                                   | 11435                                   | 2908                                        |

*Джерело: складено автором на основі [28]*

На основі ретроспективних даних за 2017-2024 роки побудовано двофакторну регресійну модель у вигляді:

$$Y = 947,96 - 0,02 \cdot X1 + 0,06 \cdot X2, \quad (3.1)$$

де Y – обсяг кредитів підприємства, млрд. грн,

X1 – обсяг реалізованої продукції, млрд. грн,  
X2 – витрати на виробництво, млрд. грн.

Отримані коефіцієнти свідчать, що зростання витрат на виробництво прямо корелює зі збільшенням потреби підприємств у кредитних ресурсах, тоді як зростання реалізації продукції, навпаки, зменшує залежність бізнесу від зовнішнього фінансування.

На основі цієї моделі розроблено три сценарії розвитку банківського кредитування підприємств, кожен з яких ґрунтується на очікуваних змінах ключових факторів – обсягу реалізованої продукції та витрат на виробництво. Для оптимістичного сценарію передбачено зростання реалізації продукції на 10% при одночасному зниженні витрат на 10%. Реалізація такого сценарію є можливою за умов закінчення бойових дій, запуску повноцінних програм відновлення економіки, поліпшення інвестиційного клімату. Зниження виробничих витрат можливе завдяки модернізації обладнання, покращенню енергоефективності та відновленню логістики. За таких умов підприємства потребуватимуть менше кредитних ресурсів, оскільки зростання доходів дає змогу самостійно фінансувати операційну діяльність. Відповідно до моделі за цього сценарію обсяг кредитів становитиме близько 810 млрд грн.

Реалістичний сценарій передбачає помірне зростання реалізації продукції на 5% при незмінному рівні витрат. Він відповідає умовам часткової стабілізації економіки: збереження існуючого рівня державної підтримки, поступове відновлення внутрішнього попиту, контрольована інфляція, відсутність нових масштабних шоків. За такого розвитку подій підприємства поступово відновлюють обсяги виробництва, при цьому не знижуючи, але й не збільшуючи витрати. Це означає, що потреба у кредитах залишається стабільною. За даним сценарієм прогнозований обсяг кредитування становить приблизно 837 млрд грн, що близьке до середньорічного показника останніх періодів.

Песимістичний сценарій відображає ризики погіршення економічної ситуації внаслідок тривалих бойових дій, деструкції інфраструктури, скорочення внутрішнього попиту, інфляційного тиску та зростання вартості ресурсів. Він

передбачає зниження реалізації продукції на 20% та зростання витрат на виробництво на 10%. Подібний розвиток подій можливий у разі обмеженого доступу до фінансування, ускладнення торгівлі, нових руйнувань та технологічного відставання. Зниження обсягів продажів веде до дефіциту обігових коштів, а зростання витрат – до погіршення фінансових результатів. Відповідно, підприємства будуть змушені активніше залучати кредитні ресурси для підтримки операційної діяльності. Однак це зростання є вимушеним і супроводжується підвищеним ризиком неповернення позик.

Прогнозування обсягу непрацюючих кредитів підприємств також є важливим аналітичним інструментом для оцінки фінансової стабільності банківського сектору в умовах нестабільного макроекономічного середовища (табл.3.3).

Таблиця 3.3 – Прогноз обсягу непрацюючих кредитів підприємств в Україні за трьома сценаріями

| Рік                   | Обсяг непрацюючих кредитів підприємств, млрд. грн | ВВП, млрд. грн | Інфляція, % |
|-----------------------|---------------------------------------------------|----------------|-------------|
| Т                     | Y                                                 | X1             | X2          |
| 2017                  | 500                                               | 1455           | 13,7        |
| 2018                  | 536                                               | 1567           | 9,8         |
| 2019                  | 456                                               | 1979           | 4,1         |
| 2020                  | 371                                               | 2383           | 5           |
| 2021                  | 302                                               | 2983           | 10          |
| 2022                  | 363                                               | 3559           | 26,6        |
| 2023                  | 366                                               | 3975           | 5,1         |
| 2024                  | 347                                               | 4194           | 12          |
| Оптимістичний прогноз | 285                                               | 4614           | 6           |
| Реалістичний прогноз  | 304                                               | 4404           | 12          |
| Песимістичний прогноз | 344                                               | 3775           | 13,2        |

Джерело: складено автором на основі [28]

На основі ретроспективних даних за 2017-2024 роки побудовано двофакторну регресійну модель у вигляді:

$$Y = 567,80 - 0,06 \cdot X1 + 0,89 \cdot X2, \quad (3.1)$$

де Y – обсяг непрацюючих кредитів підприємства, млрд. грн,  
X1 – ВВП, млрд. грн,  
X2 – інфляція, %.

Отримані коефіцієнти демонструють чітку залежність між обсягом непрацюючих кредитів і станом макроекономічних індикаторів. Зокрема, зростання ВВП на 1 млрд грн зменшує обсяг непрацюючих кредитів у середньому на 60 млн грн, що свідчить про позитивний вплив економічного зростання на платоспроможність підприємств. Натомість інфляція чинить зворотний вплив: кожне її підвищення на один відсотковий пункт сприяє зростанню обсягу проблемної заборгованості майже на 890 млн грн. Це пояснюється тим, що інфляційні процеси призводять до подорожчання ресурсів, зниження купівельної спроможності, зростання витрат на обслуговування боргу та, як наслідок, – погіршення фінансового стану підприємств.

Для оптимістичного сценарію передбачено зростання ВВП на 10% і зниження рівня інфляції вдвічі. Такий варіант можливий за умови швидкого економічного відновлення, активізації інвестицій, стабілізації грошово-кредитної політики та зовнішньої підтримки. За цих умов прогнозується найнижчий рівень непрацюючих кредитів – близько 285 млрд грн. Зниження інфляційного тиску дозволяє підприємствам краще обслуговувати свої боргові зобов'язання, а зростання економіки сприяє підвищенню доходів і ліквідності бізнесу. Реалістичний сценарій базується на припущенні про зростання ВВП на 5% при стабільному рівні інфляції. Такий сценарій є найбільш імовірним в умовах часткового відновлення економіки, поступового розширення виробництва і контрольованої цінової динаміки. У цьому випадку обсяг непрацюючих кредитів очікується на рівні 304 млрд грн. Це незначне покращення порівняно з поточними показниками, однак воно свідчить про збереження тенденції до поступової фінансової стабілізації. Песимістичний сценарій передбачає скорочення ВВП на 10% і зростання інфляції на 10%, що відповідає умовам поглиблення економічної кризи, посилення воєнної загрози, втрати виробничих потужностей, деструкції логістики та зниження доходів населення. У такій ситуації значно погіршується здатність підприємств обслуговувати кредити, що зумовлює зростання обсягу непрацюючих кредитів до 344 млрд грн. Інфляційний тиск додатково ускладнює фінансове планування й підвищує кредитні ризики для банків.

Таким чином, аналіз динаміки банківського кредитування підприємств в Україні за 2017-2024 роки засвідчив нестабільність обсягів кредитів, що зумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, включно з війною, інфляцією та змінами ВВП. Позитивна динаміка спостерігалася у роки економічного пожвавлення, тоді як спад активності супроводжувався скороченням кредитного портфеля. Обсяг непрацюючих кредитів поступово зменшувався до 2021 року, однак знову зріс у 2022-2023 роках через макроекономічні шоки. Побудовані багатофакторні моделі виявили значний вплив інфляції та рівня витрат на виробництво на кредитну активність та фінансову стійкість підприємств. Для стабілізації кредитного ринку необхідна цілеспрямована політика стимулювання економіки, зниження інфляції та зростання продуктивності бізнесу.

### 3.2. Оптимізація кредитної політики підприємства

Оптимізація кредитної політики підприємства є важливою складовою фінансового менеджменту, що сприяє зниженню ризиків неплатоспроможності та забезпечує стабільність бізнесу. Ефективне управління борговим капіталом дозволяє підприємству зберігати фінансову гнучкість, підвищувати рентабельність та мінімізувати витрати на обслуговування кредитів.

Напрями оптимізації кредитної політики підприємства систематизовано в табл.3.4.

Таблиця 3.4 – Напрями оптимізації кредитної політики підприємства

| Напрямок                                    | Сутність                                                                      | Вплив на кредитну політику підприємства                                                         |
|---------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                                           | 2                                                                             | 3                                                                                               |
| Диференціація джерел боргового фінансування | Поєднання різних джерел кредитування (банківські кредити, облігації, лізинг). | Зниження фінансових ризиків, підвищення гнучкості при виборі оптимального способу фінансування. |

Продовження табл.3.4

| 1                                                                                    | 2                                                                                                     | 3                                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Підтримка оптимального співвідношення власного і позикового капіталу                 | Підтримка збалансованого співвідношення між боргом і власними коштами.                                | Мінімізація ризиків неплатоспроможності, забезпечення привабливості для інвесторів.                    |
| Впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності використання боргових коштів | Постійний аналіз витрат на обслуговування боргу та економічного ефекту від залучених ресурсів.        | Раціоналізація використання кредитних ресурсів, підвищення ефективності управління борговим капіталом. |
| Прогнозування грошового потоку                                                       | Оцінка майбутніх надходжень та витрат для забезпечення раціонального планування боргових зобов'язань. | Зменшення ризику надлишкових запозичень, підтримка ліквідності.                                        |

*Джерело: складено автором на основі [29-34]*

1. Диференціація джерел боргового фінансування є ключовим елементом стратегії управління фінансовими ресурсами підприємства. Залучення коштів із різних джерел, таких як банківські кредити, облігації, лізинг, факторинг та приватні позики, дозволяє знизити ризик фінансової залежності підприємства від одного кредитора [29, с.144]. Наприклад, підприємство може використовувати банківські кредити для короткострокових потреб у капіталі, тоді як облігації можуть бути вигідним інструментом для довгострокових інвестиційних проєктів. Лізинг, у свою чергу, є оптимальним варіантом для оновлення виробничих потужностей без значних одноразових витрат, а факторинг забезпечує швидке отримання коштів від дебіторської заборгованості, покращуючи ліквідність підприємства. Одним із прикладів успішної диференціації є використання облігацій для фінансування інфраструктурних проєктів. Наприклад, багато великих корпорацій, наприклад «Укрзалізниця» або «Нафтогаз України», активно випускають облігації для залучення довгострокових інвестицій під фіксований відсоток. Це дозволяє не лише знизити вартість капіталу, але й уникнути ризику різких коливань процентних ставок.

Важливою перевагою диференціації джерел боргового фінансування є підвищення гнучкості у виборі фінансових рішень. Підприємства можуть обирати

більш вигідні інструменти залежно від ринкових умов [30, с.174]. У періоди зниження вартості кредитів доцільно звертатися до банківського фінансування, тоді як при підвищенні ставок можна активніше використовувати облігаційні запозичення із фіксованою процентною ставкою. У кризові періоди, коли доступ до банківських кредитів ускладнений, факторинг може стати ключовим інструментом для підтримання ліквідності. Додатково, підприємства, що мають диверсифікований підхід до боргового фінансування, легше адаптуються до змін економічних умов. Наприклад, під час пандемії COVID-19, а потім і війни, багато підприємств зіткнулися з обмеженням банківського кредитування, однак змогли підтримувати свої оборотні кошти через механізми факторингу та випуск облігацій під державні гарантії. Це яскраво демонструє, як гнучке управління борговими інструментами дозволяє долати фінансові труднощі навіть в умовах глобальних криз.

Загалом, диференціація джерел боргового фінансування підвищує стійкість підприємства до змін фінансового середовища, дозволяє знижувати ризики ліквідності та забезпечує оптимізацію витрат на обслуговування боргових зобов'язань. Це забезпечує підприємству кращу адаптацію до ринкових умов та зміцнює його фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

2. Підтримка оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом є критично важливим аспектом фінансової стратегії підприємств. Це співвідношення визначається показником Debt-to-Equity Ratio (D/E), який відображає рівень залучення позикових коштів відносно власних ресурсів [31, с.932]. Надмірна залежність від боргового фінансування може підвищувати ризик неплатоспроможності, обмежувати доступ до нових кредитних ресурсів та знижувати інвестиційну привабливість підприємства [32, с.35]. Водночас, надмірне покладання лише на власний капітал може сповільнювати темпи розвитку та знижувати можливості для розширення бізнесу.

Для різних галузей економіки оптимальне співвідношення боргу і власного капіталу може відрізнятися. Наприклад, у капіталомістких галузях, таких як будівництво, енергетика або машинобудування, допустимий рівень залучення

позикового капіталу є вищим, оскільки такі підприємства мають великі активи, що можуть слугувати заставою. Натомість у сфері інформаційних технологій або консалтингу акцент робиться на власний капітал через низьку потребу в матеріальних активах та високі ризики швидких технологічних змін. Прикладом успішної оптимізації боргового навантаження є компанія «Apple Inc.». У 2020 році, незважаючи на величезні обсяги власного капіталу, компанія активно залучала боргові ресурси через випуск облігацій під низькі відсоткові ставки, що дозволило знизити вартість фінансування та спрямувати додаткові ресурси на розвиток інноваційних продуктів. Ще одним прикладом може бути «Tesla Inc.», яка використовує залучені боргові кошти для масштабування виробництва електромобілів та будівництва Gigafactory.

Загалом, підтримка оптимального співвідношення власного і позикового капіталу дозволяє підприємству забезпечувати фінансову стабільність, знижувати ризики неплатоспроможності та підвищувати привабливість для інвесторів. Це створює умови для стійкого розвитку та зниження фінансових ризиків у довгостроковій перспективі.

3. Впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності використання боргових коштів є важливою складовою успішного управління фінансовою стійкістю підприємства. Основна мета цього підходу полягає у визначенні, наскільки залучені кредитні ресурси сприяють досягненню фінансових та операційних цілей підприємства, а також у контролі витрат на обслуговування боргу. Регулярний моніторинг дозволяє виявляти неефективні напрямки використання кредитів, оптимізувати структуру боргових зобов'язань та запобігати ризикам неплатоспроможності.

Одним із дієвих інструментів у цьому процесі є коефіцієнти фінансової ефективності, зокрема показник рентабельності активів (ROA), рентабельності власного капіталу (ROE) та коефіцієнт покриття боргу (Debt Service Coverage Ratio, DSCR). Крім того, корисним інструментом є аналіз строків погашення боргу. Розподіл короткострокових і довгострокових зобов'язань повинен відповідати фінансовим можливостям підприємства [33, с. 620]. Важливим

аспектом є також регулярна оцінка вартості обслуговування боргу. Підприємство має аналізувати витрати на сплату відсотків, комісій та інших зборів, порівнюючи їх із отриманими вигодами. Якщо витрати на обслуговування боргу перевищують економічний ефект від його використання, це свідчить про необхідність перегляду стратегії фінансування.

Загалом, впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності використання боргових коштів дозволяє підприємству підвищити прозорість управління фінансами, знизити витрати на обслуговування боргу та мінімізувати ризики неплатоспроможності. Це забезпечує фінансову стійкість та конкурентоспроможність на ринку, створюючи передумови для довгострокового розвитку.

4. Прогнозування грошового потоку є невід'ємною частиною фінансового планування підприємства. Воно передбачає складання прогнозів щодо майбутніх надходжень і витрат грошових коштів з метою забезпечення раціонального планування боргових зобов'язань [34, с.10]. Вчасне визначення дефіциту чи надлишку ліквідності дозволяє підприємству ефективніше управляти своїми борговими зобов'язаннями та уникати надмірних витрат на обслуговування боргу. Основна мета прогнозування полягає в тому, щоб забезпечити підприємство необхідними коштами для виконання зобов'язань і підтримки ліквідності в умовах невизначеності ринку. Регулярний аналіз грошових потоків дозволяє уникати касових розривів та надмірних запозичень.

Одним з ключових елементів прогнозування є оцінка майбутніх доходів і витрат. Зокрема, це врахування сезонності бізнесу, змін у попиті, макроекономічних факторів та коливань валютних курсів. Наприклад, підприємства в аграрному секторі заздалегідь планують свої фінансові надходження, враховуючи періоди посіву та збору врожаю. Це дозволяє їм вчасно підготуватися до витрат на закупівлю насіння, добрив та обслуговування техніки, мінімізуючи потребу в короткострокових позиках.

Важливим інструментом прогнозування є бюджетування грошових потоків. Воно допомагає визначити, коли саме підприємству знадобляться

додаткові фінансові ресурси, а також коли виникнуть вільні кошти для інвестицій або погашення зобов'язань. Прогнозування грошового потоку також сприяє раціоналізації використання позикових ресурсів. Завдяки чіткому плануванню надходжень і витрат, підприємство може визначити оптимальні моменти для залучення боргових коштів і їхнього погашення.

Загалом, прогнозування грошового потоку дозволяє підприємству більш ефективно управляти своїми борговими зобов'язаннями, знижуючи ризики надлишкових запозичень та покращуючи ліквідність. Це є важливим інструментом підтримання фінансової стійкості та зниження ризиків дефіциту грошових коштів у критичні моменти ринкових коливань.

Таким чином, оптимізація кредитної політики є важливим завданням для забезпечення фінансової стійкості підприємства. Використання різних джерел боргового капіталу знижує ризик фінансових втрат та підвищує гнучкість управління. Підтримка оптимального співвідношення власного і позикового капіталу дозволяє уникнути ризику неплатоспроможності. Система моніторингу та прогнозування грошових потоків сприяє раціоналізації використання кредитних ресурсів. Комплексний підхід до управління борговим капіталом є ключем до підвищення ефективності фінансової діяльності.

### **3.3. Пропозиції щодо покращення взаємодії підприємств з банками для зниження кредитних ризиків**

В умовах нестабільного фінансового ринку взаємодія підприємств з банківськими установами набуває особливої важливості. Одним із ключових аспектів цієї взаємодії є ефективне управління кредитними ризиками. Від здатності підприємства знизити ризики залежить не лише можливість отримання фінансування, а й умови його надання. Банки, у свою чергу, очікують від позичальників прозорості, стабільності та відповідальності у виконанні

фінансових зобов'язань. Саме тому впровадження стратегічних підходів до співпраці з банками сприяє підвищенню фінансової надійності підприємства та забезпеченню стійкого розвитку.

Пропозиції щодо покращення взаємодії підприємств з банками для зниження кредитних ризиків наведені в табл.3.5.

Таблиця 3.5 – Пропозиції щодо покращення взаємодії підприємств з банками для зниження кредитних ризиків

| Напрямок                                                 | Сутність                                                                                                         | Вплив                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Формування прозорої фінансової звітності                 | Регулярне надання достовірної інформації про фінансовий стан підприємства.                                       | Зміцнення довіри банку та отримання кращих умов кредитування.                                         |
| Розробка індивідуальної кредитної стратегії              | Узгодження умов погашення, обслуговування кредиту та варіантів реструктуризації.                                 | Зменшення ризику дефолту та гнучкість у фінансовому плануванні.                                       |
| Участь у програмах банківського навчання та консультацій | Використання освітніх ініціатив банків для підвищення рівня фінансової грамотності.                              | Покращення фінансового менеджменту підприємства та прийняття обґрунтованих рішень.                    |
| Підвищення якості забезпечення під кредити               | Надання під заставу майна чи активів з високим рівнем ліквідності.                                               | Підвищення ймовірності отримання кредиту та зниження процентної ставки.                               |
| Укладення довгострокових партнерських відносин з банком  | Побудова стабільних відносин з однією чи кількома банківськими установами на основі довіри та історії співпраці. | Зниження інформаційної асиметрії, індивідуалізація фінансових продуктів, зміцнення ділової репутації. |

*Джерело: складено автором на основі [35-36]*

1. Формування прозорої фінансової звітності є одним із ключових напрямів підвищення кредитоспроможності підприємства та зниження кредитних ризиків у взаємодії з банками. Банки прагнуть мінімізувати власні ризики, пов'язані з наданням кредитів, а одним із головних факторів, який впливає на прийняття рішення, є наявність у підприємства чіткої, достовірної та відкритої фінансової інформації. Надання такої звітності дозволяє банку адекватно оцінити фінансовий стан позичальника, його платоспроможність, динаміку розвитку бізнесу, а також здатність своєчасно виконувати зобов'язання за кредитними договорами [34]. Відсутність прозорості, навпаки, породжує недовіру, посилює ризики та може стати підставою для відмови у наданні кредиту на вигідних умовах.

Прозора фінансова звітність не лише демонструє відповідальне ставлення підприємства до ведення бізнесу, а й слугує інструментом стратегічного планування. За її допомогою керівництво компанії може вчасно виявляти проблемні аспекти діяльності, прогнозувати грошові потоки, коригувати витрати, що, у свою чергу, покращує внутрішній фінансовий менеджмент. Водночас для банків така звітність є джерелом об'єктивних даних для ухвалення обґрунтованих кредитних рішень. Компанії, що проходять регулярний аудит і надають фінансову звітність згідно з міжнародними стандартами (IFRS), можуть розраховувати на нижчу відсоткову ставку, швидше погодження заявки на кредит та доступ до більш широкого спектра фінансових послуг.

У довгостроковій перспективі прозора звітність також сприяє формуванню позитивної репутації підприємства на ринку. Вона відкриває доступ не лише до банківського кредитування, а й до інших джерел капіталу, таких як інвестиції, грантові програми або публічне розміщення цінних паперів. Зрештою, прозорість у фінансових питаннях є важливою складовою сталого розвитку бізнесу, що формує довіру з боку фінансових установ, партнерів та суспільства в цілому.

2. Розробка індивідуальної кредитної стратегії є важливим інструментом мінімізації фінансових ризиків підприємства та забезпечення ефективної взаємодії з банківськими установами. У сучасних умовах економічної нестабільності універсальні підходи до кредитування дедалі частіше поступаються місцем індивідуалізованим рішенням, які враховують специфіку діяльності підприємства, сезонність бізнесу, структуру витрат і доходів, а також потенційні ризики, пов'язані з кон'юнктурою ринку [36, с.374]. Суть такого підходу полягає в досягненні з банком взаєморозуміння щодо структури кредитного продукту, строків його погашення, графіків обслуговування, можливості дострокового повернення чи реструктуризації за необхідності.

Узгодження індивідуальних умов кредитування дозволяє уникнути дефолтів, які часто виникають саме через неврахування змін у фінансових потоках підприємства або зовнішніх ринкових обставин. Наприклад, для аграрних компаній, діяльність яких має виражену сезонність, доцільно передбачати

відстрочку виплат тіла кредиту на період до збирання врожаю. У банківській практиці такі випадки досить поширені, і фінансові установи розробляють спеціальні кредитні продукти для аграріїв, адаптовані до агросезону. У таких випадках індивідуальна стратегія погашення дає змогу підприємству не відволікати оборотні кошти під час критичних етапів виробничого циклу, що знижує ризик неплатежів.

Ще одним прикладом ефективної реалізації індивідуальної кредитної стратегії є виробничі компанії, які мають складні технологічні цикли або значні витрати на оновлення обладнання. У таких ситуаціях банки можуть запропонувати пільговий період із частковим погашенням відсотків у перші місяці фінансування, а також гнучкий графік погашення основного боргу відповідно до зростання доходів підприємства після запуску нових потужностей. Це не лише знижує навантаження на бізнес у критичний період, але й формує основу для довгострокової співпраці між підприємством і банком.

Варто також зазначити, що розробка індивідуальної стратегії має базуватися на взаємній прозорості, обміні планами та оцінці фінансового стану компанії. У результаті банк не просто виступає кредитором, а стає фінансовим партнером, зацікавленим у розвитку клієнта. Саме такі відносини формують стійку основу для зменшення кредитного ризику обох сторін. Підприємство, у свою чергу, отримує можливість гнучко планувати грошові потоки, уникати касових розривів і забезпечувати виконання своїх зобов'язань навіть у разі тимчасових фінансових труднощів.

3. Участь у програмах банківського навчання та консультацій є ефективним способом покращення фінансового менеджменту підприємства, зниження ризиків та формування обґрунтованих управлінських рішень. У сучасному бізнес-середовищі, що характеризується високою динамікою змін, нестабільністю валютних курсів, інфляційними коливаннями та змінами в регуляторному полі, підприємствам дедалі важче орієнтуватися в складній системі банківських послуг і фінансових інструментів. Саме тому банки, зацікавлені у розвитку довготривалих відносин із клієнтами, все частіше

впроваджують навчальні та консалтингові ініціативи для представників малого, середнього і навіть великого бізнесу.

Такі освітні програми охоплюють широкий спектр тем – від основ фінансової грамотності, бухгалтерського обліку та податкового планування до аналізу інвестиційних проєктів, побудови фінансових моделей і управління ризиками. Банки надають доступ до семінарів, вебінарів, тренінгів, індивідуальних консультацій з фахівцями та тематичних аналітичних матеріалів. Наприклад, АТ «ПриватБанк» у співпраці з міжнародними донорами регулярно організовує безкоштовні онлайн-курси для підприємців щодо планування бюджету, управління оборотними коштами та оптимізації витрат. Така взаємодія не тільки покращує фінансову обізнаність учасників, а й підвищує рівень довіри між підприємствами та банками.

Підвищення фінансової грамотності через банківське навчання сприяє також кращому розумінню умов кредитування, можливостей фінансових продуктів і прав підприємства як клієнта банку. Це дозволяє вести більш предметний діалог із банківськими менеджерами, формувати реалістичні очікування та знижувати ризик укладення не вигідних договорів через недостатнє розуміння умов. У результаті підприємство не лише зміцнює свої позиції в очах банківських установ, а й формує стійку внутрішню систему фінансового управління, що підвищує загальну стабільність бізнесу.

4. Підвищення якості забезпечення під кредити є одним із ключових чинників, що впливають на рішення банківської установи про надання фінансування, рівень процентної ставки та обсяг доступного кредиту. Забезпечення виступає формою захисту інтересів кредитора, дозволяючи банку зменшити власні ризики у разі неповернення позики. У цьому контексті якість забезпечення визначається, передусім, рівнем ліквідності, стабільністю вартості активу та його юридичною чистотою. Підприємства, що мають змогу надати ліквідне та надійне забезпечення, значно підвищують свої шанси на отримання кредиту на більш вигідних умовах.

До прикладу, підприємство, яке пропонує в заставу комерційну нерухомість, розташовану в центрі великого міста або обладнання, що є універсальним і може бути швидко реалізоване на ринку, має вищу ймовірність залучити банківський кредит зі зниженою процентною ставкою. Це пов'язано з тим, що банк у разі дефолту клієнта має реальну змогу швидко повернути вкладені кошти через реалізацію предмета застави. Для порівняння, застави у вигляді спеціалізованого обладнання з обмеженим колом потенційних покупців або прав вимоги за контрактами, що важко реалізуються, сприймаються банками як менш надійні, що веде до підвищення ставок і обмеження суми кредиту.

Крім того, важливою складовою є юридична чистота об'єкта застави – відсутність обтяжень, конфліктів у праві власності чи судових спорів. Банки ретельно перевіряють ці аспекти, і підприємство, що завчасно подбало про прозорість усіх юридичних документів, демонструє свою фінансову грамотність і надійність. Це, у свою чергу, формує позитивну кредитну історію та підвищує рівень довіри з боку банківських установ.

Підвищення якості забезпечення кредитів є не лише технічним, а й стратегічним кроком у побудові ефективної кредитної політики підприємства. Надання ліквідного, прозорого та юридично оформленого забезпечення підвищує ймовірність отримання кредиту на вигідних умовах, знижує вартість позики і закладає основу для довгострокових партнерських відносин із банками.

5. Укладення довгострокових партнерських відносин з банком є одним із найефективніших інструментів зниження кредитних ризиків та підвищення стабільності фінансової взаємодії підприємства з банківським сектором. Побудова постійної співпраці на основі взаємної довіри, прозорості та історії ділових взаємин сприяє формуванню глибшого розуміння специфіки бізнесу підприємства з боку банку, що дає змогу розробляти індивідуалізовані фінансові продукти та приймати обґрунтовані кредитні рішення.

Банки більш охоче працюють з позичальниками, яких добре знають, з якими мають позитивну історію співпраці та які регулярно виконують свої зобов'язання. Постійний клієнт з хорошою кредитною історією може

розраховувати на швидше прийняття рішень, спрощену процедуру оцінки ризиків, гнучкі графіки погашення, знижені процентні ставки, а також персоналізовані банківські послуги. Такі відносини також знижують рівень інформаційної асиметрії: банк краще орієнтується в структурі діяльності підприємства, його сезонних коливаннях, внутрішніх ризиках і потенціалі розвитку, що дає змогу більш точно оцінювати кредитоспроможність.

Загалом, довгострокові партнерські відносини з банками не обмежуються формальним кредитуванням, а трансформуються у комплексну фінансову підтримку підприємства, де банк виступає не лише як кредитор, а як стратегічний партнер. Підприємство, в свою чергу, отримує стабільність, оперативність і адаптивність у фінансових процесах, що зміцнює його конкурентоспроможність та підвищує ділову репутацію як на ринку, так і серед потенційних інвесторів. У результаті формується синергія, вигідна обом сторонам, де стабільна довіра стає основою для розвитку й адаптації в умовах швидкоплинного економічного середовища.

Таким чином, ефективна взаємодія між підприємством і банком є запорукою зниження кредитних ризиків та забезпечення стабільного фінансування. Основою такої взаємодії є прозорість, довіра та спільне стратегічне планування. Надання банку достовірної фінансової інформації сприяє формуванню позитивної кредитної історії. Співпраця у навчанні та підвищення якості забезпечення під кредити також мають вирішальне значення.

### *Висновки до Розділу 3:*

1. Кредитування підприємств в Україні має циклічний характер, зумовлений кризами, війною та економічними змінами. Обсяги кредитів змінювались відповідно до темпів зростання ВВП, а рівень проблемних кредитів залежав від інфляції та фінансової стабільності. Регресійний аналіз підтвердив вплив ВВП, інфляції, витрат і обсягу реалізації на кредитування. Сценарний аналіз показав три можливі напрями розвитку – від стабілізації до загострення проблем. Досягнення оптимістичного сценарію можливе лише за умов контролю інфляції та відновлення інвестицій.

2. Ефективне управління боргом є ключем до фінансової стабільності підприємства. Баланс між власними та залученими коштами знижує ризики неплатоспроможності. Систематичний моніторинг кредитів дозволяє оптимізувати структуру заборгованості. Прогнозування грошових потоків забезпечує своєчасне обслуговування боргів. Комплексний підхід до управління підвищує гнучкість і сприяє сталому розвитку.

3. Стійкі фінансові відносини з банками є важливими для доступу до фінансування. Прозора звітність підвищує довіру банків до підприємства. Індивідуальна кредитна стратегія допомагає ефективно управляти фінансами. Навчання персоналу та якісне забезпечення кредитів покращують умови кредитування. Довгострокова співпраця з банками знижує ризики та посилює фінансову стійкість.

## ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі виконано дослідження теоретичних засад і практичних аспектів банківського кредитування підприємств, проаналізовано умови отримання та застосування кредитів з подальшою розробкою рекомендацій щодо підвищення ефективності їх використання в системі корпоративного фінансування. На основі результатів проведеного наукового дослідження сформульовано наступні висновки та пропозиції:

1. Банківське кредитування виступає ключовим інструментом фінансування підприємницької діяльності, забезпечуючи трансформацію тимчасово вільних фінансових ресурсів у продуктивний капітал. Воно репрезентує специфічну форму економічних відносин між кредитором і позичальником, яка ґрунтується на принципах строковості, забезпеченості, платності, цільового використання та поверненості. Юридичне трактування кредиту зосереджується на зобов'язальному характері правовідносин, у той час як економічна парадигма акцентує увагу на механізмах ефективного перерозподілу фінансових ресурсів. Різноманітність класифікаційних ознак банківських кредитів свідчить про їхню адаптивність до потреб суб'єктів господарювання в умовах високої динаміки ринку.

2. Оцінка кредитного ризику позичальника є фундаментальною складовою процесу управління кредитним портфелем банку та запорукою його фінансової стійкості. Застосування як класифікаційних, так і комплексних моделей забезпечує системну оцінку фінансових та нефінансових характеристик позичальника. У сучасних умовах зростає значення цифрових технологій, зокрема систем штучного інтелекту, які підвищують точність прогнозування дефолтів.

3. Аналіз фінансових показників ТОВ СП «Нібулон» за 2022-2024 роки свідчить про поступове зменшення активів підприємства. Особливу увагу привертає значне скорочення необоротних активів, що є результатом реалізації, списання та недостатнього оновлення виробничих потужностей. Джерела фінансування зазнали значних трансформацій: власний капітал зменшився через зростання непокритого збитку, а зовнішні зобов'язання стали основним джерелом

фінансування. Переважна частка короткострокових банківських кредитів у структурі пасивів є тривожним сигналом щодо фінансової стабільності. Незначне залучення довгострокового кредиту свідчить про перші кроки до подовження строків фінансування. Загалом динаміка та структура балансу ТОВ СП «Нібулон» вказує на потребу у посиленні внутрішньої стійкості підприємства. Доцільним є перегляд фінансової політики з акцентом на покращення результатів діяльності, залучення інвестицій та зниження боргового навантаження.

4. У 2022–2024 роках ТОВ СП «Нібулон» активно залучало кредити для зміцнення фінансової стійкості в умовах кризи. Зростання кредитного портфеля на понад 21% відбулося завдяки співпраці з іноземними банками та реструктуризації боргів з українськими. Частина кредитів була в гривнях, що знизило валютні ризики, але підвищило відсоткові витрати. Це сприяло відновленню прибутковості у 2023–2024 роках після збитків у 2022-му. Водночас висока вартість обслуговування боргу потребує подальшої оптимізації.

5. Аналіз фінансового стану ТОВ СП «Нібулон» за трьома моделями показав коливання кредитоспроможності у 2022–2024 роках. Незважаючи на покращення прибутковості та грошових потоків, підприємство залишається фінансово нестійким і залежним від залученого капіталу. За моделлю Терещенка компанія вийшла з глибокої кризи, але у 2024 році знову проявилася негативна динаміка. Модель Матвійчука фіксує зростання ефективності, проте наявні ризики через нестачу оборотних засобів. Мультикритеріальний аналіз підтверджує низьку фінансову незалежність. Через це банки можуть вимагати додаткові гарантії або підвищені ставки при наданні кредитів.

6. Аналіз банківського кредитування підприємств в Україні виявив циклічний характер змін, зумовлений впливом кризових явищ, пандемії, повномасштабної війни та структурних зрушень в економіці. Обсяги кредитів коливалися відповідно до темпів економічного зростання, а рівень непрацюючих кредитів демонстрував пряму залежність від інфляції та макрофінансової стабільності. Побудовані регресійні моделі підтвердили, що основними факторами впливу є рівень ВВП, інфляція, виробничі витрати та обсяг реалізації

продукції. У рамках сценарного аналізу встановлено, що оптимістичний сценарій передбачає зменшення проблемної заборгованості та скорочення потреби в кредитах. Реалістичний варіант передбачає стабілізацію показників, а песимістичний – зростання кредитного навантаження та ризиків неплатежів. Для досягнення позитивного сценарію необхідне подолання інфляційного тиску, зниження витрат виробництва та відновлення інвестиційної привабливості країни.

7. Ефективне управління борговим капіталом є ключовим завданням фінансової політики, що сприяє мінімізації ризиків і стабільності в умовах турбулентності. Підтримка оптимального співвідношення власних та позикових коштів знижує ризик неплатоспроможності та робить підприємство привабливим для інвесторів. Впровадження системи моніторингу дозволяє оцінювати ефективність кожного залученого кредиту та приймати своєчасні рішення щодо оптимізації боргового портфеля. Прогнозування грошових потоків допомагає уникнути перевищення боргового навантаження та забезпечує своєчасне погашення кредитних зобов'язань. Комплексний підхід до управління борговим капіталом сприяє підвищенню фінансової гнучкості та забезпеченню стабільного розвитку підприємства.

8. Для ефективного функціонування підприємствам необхідно не лише отримати кредит, а й сформувати стійкі фінансові відносини з банківськими установами. Створення прозорої фінансової звітності дозволяє підвищити рівень відкритості та довіру з боку банку. Підприємства, що співпрацюють з банком у рамках індивідуально розробленої кредитної стратегії, отримують можливість гнучко управляти фінансовими потоками та уникати кризових ситуацій. Активна участь у банківських навчальних програмах сприяє зростанню рівня компетентності управлінського персоналу у фінансовій сфері. Крім того, надання якісного забезпечення під кредити значно полегшує процес отримання фінансування. Особливу роль відіграє налагодження довгострокової співпраці з банками, яка базується на взаємній довірі та стабільності. У підсумку, комплексна робота над поліпшенням взаємодії з банками є важливою умовою зниження кредитних ризиків і забезпечення фінансової стійкості підприємства.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гайченя І.Ю. Роль банківських кредитів у стимулюванні інновацій та технологічного розвитку підприємств. Сучасні виклики та тенденції розвитку фінансової системи: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 20 травня 2025 року) / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2025. С. 80-83.
2. Vladyka Y., Behchenkova A. Credit operations of banks and credit line. *Economy and society*, 49. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-24>. (Accessed: 10.03.2025).
3. Доценко І. О., Доценко В. В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. С. 94-98.
4. Загинайло Ю. Р., Дорошенко О. Г. Роль кредиту в розвитку економіки України. *Modern Economics*. 2020. № 22. С. 18-23. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-03).
5. Закон України «Про банки і банківську діяльність». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 12.03.2025).
6. Гроші та кредит : підручник / за ред. Б. С. Івасіва. Тернопіль : Карт-бланш, 2000. 510 с.
7. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика : навч. посібник. Київ: Знання, 2001. 216 с.
8. Герасименко А. В. Банківське кредитування промислових підприємств: економічна сутність і принципи реалізації. Проблеми і перспективи розвитку банків та небанківських фінансових установ у сучасних умовах. 2021. № 2 (41). С. 40–48.

9. Іванчук Н. В. Гроші і кредит: навчальний посібник. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2021. 332 с. URL: <https://doi.org/10.25264/28.01.2021>
10. Гладчук О. М., Ткачук І. Я., Харабара В. М. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях: навч. посібник. Нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 208 с.
11. Гнатюк В. Система банківського кредитування реального сектора економіки. URL: <http://socrates.vsau.org/b04213>
12. Національний банк України. Кредити, надані суб'єктам малого та середнього підприємництва. URL: [https://bank.gov.ua/files/Loans\\_MSE](https://bank.gov.ua/files/Loans_MSE) (дата звернення: 13.04.2025).
13. Філімонова А. Б. Система та механізм банківського кредитування підприємств: зв'язок і протиставлення сутності понять. *Наукові праці. Економіка*. Випуск 263. Том 275. 2016. URL: <http://economy.chdu.edu.ua/article/view/107919/0>.
14. Козолій О. І. Банківське кредитування підприємств та шляхи мінімізації ризиків. Київ, 2024. 104 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/014ae896-4ad7-4281-941f-5070f0ad28ce>
15. Дацик К. В. Підходи до удосконалення платоспроможності підприємства. Вісник студентського наукового товариства «Ватра» Вінницького торговельно-економічного інституту державного торговельно-економічного університету, 20 квітня 2023 року. Вінниця : 2023. С. 147–152.
16. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика : навч. посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 578 с
17. Івіна І. В. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників : thesis. 2019. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/14293> (дата звернення: 10.04.2025).
18. Ситник О. О. Сетоди оцінки кредитоспроможності підприємства. *Economic Synergy*. 2024. № 4. С. 269–285. URL: <https://doi.org/10.53920/es-2024-4-20>

19. Суханова А.В., Пухальська Н.О., Черній Б.С. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальника банківськими установами. *Економіка і суспільство*. 2018. №18. С. 821-825
20. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.; за наук. ред. М. І. Савлука; К.: КНЕУ, 2011. 590 с.
21. ТОВ СП «Нібулон». URL: <https://www.nibulon.com/> (дата звернення 25.04.2025).
22. Звітність ТОВ СП «Нібулон». URL: <https://clarity-project.info/edr/14291113/yearly-finances> (дата звернення 25.04.2025).
23. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка України*. 2003. №8. С. 38-44.
24. Матвійчук А. В. Діагностика банкрутства підприємств. *Економіка України*. 2007. № 4. С. 20-28.
25. Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: Наказ Міністерства фінансів України від 14.07.2016. №616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text> (дата звернення 25.04.2025).
26. Облікова ставка НБУ. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/> (дата звернення 05.05.2025).
27. Статистика фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 05.05.2025).
28. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 05.05.2025).
29. Олександренко І., Левіс Р. Теоретичні засади управління фінансовою безпекою підприємств агросектору. *Економічний форум*. 2023. № 3. С. 141-147.

30. Кривов'язюк І. В. Управління ринковою капіталізацією машинобудівних підприємств : монографія. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2025. 248 с.
31. Alfarizzi A., Sasongko N. The Influence of Current Ratio, Debt to Equity Ratio, Return on Asset Ratio, and Return on Equity Ratio on Company Profit Growth During the Covid-19 Pandemic. *Journal of Accounting and Finance Management*. 2024. № 5(5). P. 928-939.
32. Melani E., Fadhilah S. Analysis of the Effect of Debt to Equity Ratio, Current Ratio, *Total Asset Turnover*, *Net Profit Margin* & *Gross Profit Margin* on *Profit Growth*: proceedings of the International Conference on Economics, Management, and Accounting (ICEMAC 2022). P. 34-47
33. Rodríguez R. A Required Debt Service Coverage Ratio Related to the Economic Value of the Asset Involved. *Journal of Financial Risk Management*. 2024. № 13. P. 618-642.
34. Колотило П. С., Пушкарь І. В. Прийоми планування та прогнозування грошових потоків підприємства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2022. № 14. С. 9-12.
35. Москаль Н. Комплексний підхід до оцінки безперервності діяльності підприємства: обліково-аналітичні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-39> (дата звернення: 10.05.2025).
36. Попело О. В., Тарасенко О. О., Дубина М. В. Кастомізація послуг кредитних установ. *Бізнес Інформ*. 2024. № 8. С. 372-378.

## ДОДАТКИ

## Додаток А

## Моделі оцінки кредитоспроможності

| Модель                         | Розшифровка елементів моделі                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|--------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6C<br>(США)                    | <p><i>Character</i> (характер позичальника) – оцінка репутації підприємства, кредитної історії;</p> <p><i>Capacity</i> (здатність до погашення боргу) – аналіз фінансових показників, що демонструють спроможність компанії виконати свої зобов’язання;</p> <p><i>Capital</i> (капітал підприємства) – оцінка структури капіталу та рівня власних і позикових ресурсів;</p> <p><i>Collateral</i> (забезпечення кредиту) – наявність застави та інших механізмів страхування ризиків;</p> <p><i>Conditions</i> (умови на ринку) – оцінка макроекономічних і галузевих факторів, що можуть вплинути на платоспроможність підприємства;</p> <p><i>Control</i> (контроль та відповідність законодавству) – аналіз відповідності діяльності підприємства правовим нормам і вимогам регуляторів.</p> |
| CAMPARI<br>(європейські банки) | <p><i>Character</i> (характер) – аналіз ділової репутації позичальника;</p> <p><i>Ability</i> (здатність) – оцінка спроможності прибутково вести господарську діяльність;</p> <p><i>Means</i> (ресурси) – вивчаються доступні ресурси для виконання зобов’язань;</p> <p><i>Purpose</i> (мета) – визначення чіткого й обґрунтованого призначення кредитних коштів;</p> <p><i>Amount</i> (сума) – аналіз доцільності та обґрунтованості розміру запитуваного кредиту;</p> <p><i>Repayment</i> (погашення) – оцінюється джерело та механізм повернення кредиту;</p> <p><i>Insurance</i> (страхування) – розглядаються способи захисту банку від ризиків.</p>                                                                                                                                      |
| PASTER<br>(Великобританія)     | <p><i>Person</i> (особа) – передусім оцінюється особистість або суб’єкт кредитування;</p> <p><i>Amount</i> (сума) – оцінка запитуваної суми кредиту;</p> <p><i>Security</i> (забезпечення) – аналіз заставного майна або іншого забезпечення;</p> <p><i>Term</i> (строк) – оцінюється тривалість кредитного договору та її доцільність з огляду на мету використання кредиту;</p> <p><i>Expenditure</i> (витрати) – вивчаються поточні витрати позичальника, рівень фінансового навантаження та наявність інших боргових зобов’язань;</p> <p><i>Repayment</i> (погашення) – аналіз джерел та механізмів, за рахунок яких планується погашення кредиту.</p>                                                                                                                                     |
| PARTS<br>(Італія)              | <p><i>Purpose</i> (мета кредитування) – аналіз доцільності використання кредитних коштів;</p> <p><i>Amount</i> (сума) – визначається оптимальний розмір кредиту;</p> <p><i>Repayment</i> (погашення) – аналізується джерело повернення кредиту;</p> <p><i>Terms</i> (умови) – йдеться про строк кредиту, графік погашення тощо;</p> <p><i>Security</i> (забезпечення) – аналіз наявності та якості забезпечення за кредитом.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |